

Azərbaycan
Respublikasının
Elm və Təhsil
Nazirliyinin
orqanı

AZƏRBAYCAN MÜƏLLİMİ

29 mart 2024-cü il №09 (9067) | www.muallim.edu.az muallim@media.edu.az

Ailə tərbiyəsi hər bir gənc üçün, hər bir uşaq üçün əsas tərbiyədir

Biz elə bir gənc nəsil yetişdirməliyik ki, onlar da daim bizim kimi milli ənənələrə, milli-mənəvi dəyərlərə sadıq olsunlar

Biz elə bir gənc nəsil yetişdirməliyik ki, onlar da daim bizim kimi milli ənənələrə, milli-mənəvi dəyərlərə sadıq olsunlar, onların beyinləri saf olsun. Heç kim onların beyinlərini zəhərləmək istəyəndə uğura nail olmasın və burada, əlbəttə ki, ilk növbədə, ailə tərbiyəsi ön plana çıxır. Xoşbəxtlikdən Azərbaycan ailəsi sağlam ailədir, ənənələr, milli dəyərlər üzərində qurulan ailədir. Ailə tərbiyəsi hər bir gənc üçün, hər bir uşaq üçün əsas tərbiyədir. İkinci yerdə məktəb tərbiyəsidir və belə müzəffər gənclərimizin yetişdirilməsində də Azərbaycan məktəbinin çox böyük rolu vardır. Məktəblərdə uşaqlara aşılanan dəyərlər, müstəqilliklə bağlı, milli ləyaqətlə bağlı, əsrlər boyu bizə qarşı edilən ədalətsizliklə, - təkə son 30 il ərzində yox, - torpaqlarımızın müxtəlif dövrlərdə əlimizdən alınması ilə bağlı və bizim qəhrəmanlıq tariximizlə bağlı uşaqlara verilən tərbiyə və biliklər çox böyük önəm daşıyır. Bütövlükdə milli-mənəvi dəyərlərə gəldikdə, bu, bizim cəmiyyətimizin əsasıdır və bu, sarsılmaz varlıqdır, sarsılmaz dəyərdir və bunu sarsılmaz etmək bizim əlimizdədir. Çünki burada hər hansı bir kənar qüvvə öz çirkin niyyətlərinə çatsa, o zaman bizim ciddi problemlərimiz olacaq. Ona görə gənclərimizin milli ruhda tərbiyə edilməsi, ənənəvi dəyərlər əsasında tərbiyə edilməsi, dırnaqarası mütərəqqi və yad dəyərlərin tamamilə cəmiyyətimizdən silinməsi - bu vəzifə bizim hamımızın qarşısında durur, hər bir ailə qarşısında durur və dövlət qarşısında durur. Burada, əlbəttə ki, dövlət siyasəti də aparılır və aparılacaq. Eyni zamanda, dediyim kimi, bütün cəmiyyət burada həmrəy olmalıdır və biz bu həmrəyliyi görürük.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 14 fevral 2024-cü il tarixində keçirilmiş andiçmə mərasimindəki nitqindən

Sinifdə də, səngərdə də qəhrəman müəllim

Altay Pənahov:

“Müharibənin ilk günlərində 10-a yaxın şagirdimlə, məzunumuzla qarşılaşdım”

“Müharibənin ilk günlərində 10-a yaxın şagirdimlə, məzunumuzla qarşılaşdım. Sonra 3 nəfəri ilə bir taborda olduq. Ümumiyyətlə, Vətən müharibəsində 39 şagirdim iştirak etdi. Onlardan 2-si şəhid oldu, 1-i itkin düşdü... 2021-ci ildə “Suqovuşanın azad olunmasına görə”, 2022-ci ildə isə “Vətən müharibəsi iştirakçısı” medalı ilə təltif olundum”.

Bax səh. 3

Massaçusets Texnologiya İnstitutuna qəbul olan azərbaycanlı gənc

Fidan Hüseynova:

“Top universitetlərə qəbul olmaq üçün beynəlxalq olimpiadalar böyük əhəmiyyət kəsb edir”

MIT kompüter elmləri sahəsi üzrə dünyada bir nömrəli ali məktəb hesab edilir və gənclərə ən yüksək imkanları təqdim edir. Məhz bu elmi-tədqiqat mərkəzində bugünkü kompüter sivilizasiyasının bir çox nailiyyətləri əldə olunub. Mənim də məqsədim MIT-də dərin biliklər, əhatəli təcrübələr qazanıb öyrəndiklərim sayəsində bəşəriyyət və ən önəmli Vətənim üçün faydalı işlər görməkdir.

Bax səh. 5

Ali təhsildə keyfiyyətin təminatı

Olgun Çiçek:

“Akkreditasiya universitetlər üçün davamlı, daim inkişaf edən və yeniləşən çox önəmli bir gücdür”

Azərbaycandakı universitetlər artıq ölkə daxilində öz inkişafında əhəmiyyətli mərhələyə keçdilər. Artıq xarici qurumlarla işbirliyi həyata keçirmək üçün güclənib, beynəlxalq arenaya açılma mərhələsindədir. Bu, təbii ki, hələ başlanğıcdır. Məncə, düzgün bir yoldaydıq, burada bir işıq, bir ümid, bir iradə var. Universitetlərdə də bir motivasiya var.

Bax səh. 7

Məktəblərdə kibertəhlükəsizlik qaydaları ilə bağlı maarifləndirmə tədbirləri keçiriləcək

"Məktəblinin dostu" layihəsinin rəhbəri Gündüz Tapdıqov "Təhsil masası" proqramında qonaq olub və layihə barədə danışıb. İzləyicilərin suallarını cavablandıraraq G.Tapdıqov bildirib ki, Elm və Təhsil Nazirliyinin "Məktəblinin dostu" layihəsi 2016-cı ildən fəaliyyətə başlayıb. Layihə pilot olaraq 30 məktəbi əhatə edib, əsas məqsədi müəllim və şagirdlər üçün məktəbdə təhlükəsiz mühit yaratmaq, fəvqəladə hal baş verdikdə ilkin tibbi və psixoloji yardım göstərməkdən ibarətdir. Məktəblinin dostlarının əsas vəzifələrindən biri də təhsil müəssisələrində təlimlər və tədbirlər təşkil etməkdir.

"Məktəblinin dostu" layihəsi 238 məktəbi əhatə edir

Layihə rəhbəri əlavə edib ki, hazırda "Məktəblinin dostu" layihəsi, ümumilikdə 238 məktəbi əhatə edir. Bu tədris ilindən əhatə dairəsini genişləndirən layihə Bakıda 191, Abşeronda 12, Sumqayıtda 23, Gəncədə 6, Lənkəranda 2, Masallıda 2, Cəlilabadda 2 təhsil müəssisəsində fəaliyyət göstərir.

G.Tapdıqov vurğulayıb ki, "Məktəblinin dostu" layihəsinin əməkdaşlarının seçim prosesi zamanı layihənin sosial şəbəkə hesablarında vakansiya elan olun-

duqdan sonra işə qəbulun test imtahanı mərhələsi keçirilir. Namizədlərə məntiq, dünyagörüş, ilkin psixoloji anlayışlar, məktəbdə subyektlərin hüquq və vəzifələrini əhatə edən 50 sual verilir. Uğur qazanan namizədlər müsahibə mərhələsinə dəvət olunurlar ki, burada onların bilik və bacarıqları, ünsiyyət qabiliyyətləri və məsələləri həll etməyə yanaşmaları yoxlanılır. Müsahibədə uğur qazanan namizədlər təlim və təcrübə mərhələsinə keçirlər. Təlimlər fəvqəladə hallar zamanı davranış qaydaları, ilkin tibbi yardım, məktəbdə ilkin psixoloji anlayışlar, məktəb hüquqlarını əhatə edir. Nəhayət, bu mərhələdən keçdikdən sonra namizədlər işə qəbul olunurlar.

G.Tapdıqov təlimlərin keçirilməsində "Məktəblinin dostu" layihəsinin əsas tərəfdaşları- Fövqəladə Hallar Nazirliyi, "TƏBİB", Bakı Şəhəri Dövlət Yol Polisi İdarəsi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin Dövlət Əmək Müfəttişliyi Xidməti, Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi, Psixologiya və Elmi Tədqiqat İnstitutunun əməkdaşları ilə işbirliyinin olduğunu qeyd edib.

12000 məktəbli kibertəhlükəsizlik qaydaları və onlayn risklər barədə məlumatlandırılacaq

Gündüz Tapdıqov Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi yanında Elektron Təhlükəsizlik Xidməti (ETX) və Elm və Təhsil Nazirliyinin "Məktəblinin dostu" layihəsi arasında Anlaşma Memorandumunun imzalanması mövzusunda toxunub. Bildirib ki, indiyə qədər məktəblərdə bu mövzuda təlimlər keçirilib, bu istiqamətdəki təlimləri daha da təkmilləşdirmək üçün Elektron Təhlükəsizlik Xidməti ilə Anlaşma Memorandumu imzalanıb. Qeyd olunub ki, memorandumun imzalanmasında əsas məqsəd şagirdlərin internetdən təhlükəsiz istifadə imkanlarının möhkəmləndirilməsi üçün maarifləndirmə tədbirlərini intensiv həyata keçirməkdir. Bununla, məktəblilərin sosial şəbəkələrdən düzgün istifadəsi, kibertəhlükələr və onlayn risklər haqqında məlumatlılığının artırılmasına nail olmaq planlaşdırılır.

Məlumat üçün onu da əlavə edək ki, layihə çərçivəsində Bakı və Abşeron üzrə 66, bölgələr üzrə isə 11 məktəbdə kibertəhlükəsizlik qaydaları ilə bağlı maarifləndirmə tədbirlərinin keçirilməsi nəzərdə tutulur. Sözügedən tədbirlər üzrə ümumilikdə 12000 məktəblinin kibertəhlükəsizlik qaydaları və onlayn risklər barədə məlumatlandırılması hədəflənir.

Lamiyə ƏLİMƏRDANOVA

Məktəbəqədər təhsil müəssisələrinə müdir olmaq istəyənlər imtahan verəcək

Namizədlər nəyə diqqət etməlidirlər?

Martın 30-da məktəbəqədər təhsil müəssisələrinə müdir vəzifəsinə işə qəbulun test imtahanı mərhələsi keçiriləcək. Bu mərhələdə 565 namizədin müraciəti uyğun hesab edilərək test mərhələsində iştirakı təsdiqlənib. Bəs, rəqabət neçə yer uğrunda gedəcək? Bu mübarizəyə kimlər qoşula bilər? "Azərbaycan müəllimi" qəzetinin bu və digər suallarını Məktəbəqədər və Ümumi Təhsil üzrə Dövlət Agentliyinin Məktəbəqədər təhsilin təşkili şöbəsinin müdiri İlahə Rəsulova cavablandırır.

- Qəbul prosesi nə vaxtdan başlayıb və necə həyata keçirilir?

- Məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin müdiri vəzifəsinə işə qəbul prosesi-nə ötən ildən başlanılıb. Müsahibədə iştirak etmək üçün namizəd "Təhsil Mərkəzləşdirilmiş İnformasiya Sistemi"ndə işə qəbul üzrə müvafiq alt sistemdə qeydiyyatdan keçib və ona elektron sistemdə "Şəxsi kabinet" açılıb. Namizəd "Şəxsi kabinet"ə daxil olaraq elektron ərizəsini doldurub. Həmin ərizədə qeyd edilən məlumatlar üç gün müddətində yoxlanılıb və ərizəsi təsdiq edilmiş namizədlər müsahibənin test mərhələsinə buraxılıblar. Test mərhələsi ilə bağlı namizədə lazım olan bütün məlumatlar "Şəxsi kabinet"də yerləşdirilib. Qəbul prosesi "Məktəbəqədər təhsil müəssisələrinə müdir vəzifəsinə işə qəbul Qaydaları" ilə müəyyən edilib. Bu qaydalar isə "Təhsil haqqında" Qanuna, "Məktəbəqədər təhsil haqqında" Qanuna, "Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi haqqında Əsasnamə"yə və "Məktəbəqədər təhsil müəssisəsinin Nümunəvi Nizamnaməsi"yə əsaslanır.

- Müsahibədə kimlər iştirak edir?

- Müsahibədə ali məktəbəqədər və ya ali pedaqoji təhsilli, məktəbəqədər təhsil müəssisəsində 3 ildən az olmayaraq pedaqoji stajı olan şəxslər iştirak edirlər.

- Seçim prosesinde kimlərə üstünlük verilir?

- Müsahibəyə ilk növbədə dövlət məktəbəqədər təhsil müəssisələrində çalışan şəxslər buraxılırlar. Müsahibə nəticəsində boş yerlər qaldığı halda təkrar müsahibə elan edilir. Bir vakant yerə iki və daha artıq sayda eyni bal toplamış namizəd müraciət etdikdə,

üstünlük vakant yerin yerləşdiyi ərazinin yaxınlığında yaşayanlara, məktəbəqədər təhsilli olanlara, pedaqoji stajı daha çox olanlara verilir.

- Müsahibə neçə mərhələdə keçiriləcək?

- İki mərhələdən ibarətdir: test və müsahibə. Test mərhələsində namizədlərə məktəbəqədər təhsil və idarəetmə, oxuyub-anlama bacarığı, məntiq və məktəbəqədər təhsilin məzmunu istiqamətləri üzrə hər biri 15 sual olmaqla ümumi 60 sual təqdim edilir.

- İmtahanda namizədlər nəyə diqqət etməlidirlər?

- Namizədlər test mərhələsində göstərilən hər bir istiqamət üzrə mini-

Bir vakant yerə iki və daha artıq sayda eyni bal toplamış namizəd müraciət etdikdə, üstünlük vakant yerin yerləşdiyi ərazinin yaxınlığında yaşayanlara, məktəbəqədər təhsilli olanlara, pedaqoji stajı daha çox olanlara verilir.

Namizədlər test mərhələsində göstərilən hər bir istiqamət üzrə minimum 5 bal olmaqla ümumi 30 bal və daha yüksək nəticə əldə etməlidirlər. Test mərhələsində hər bir suala düzgün cavab 1 balla qiymətləndirilir.

Müsahibə mərhələsində namizədlər ünsiyyət və təqdim etmə bacarığı, liderlik və idarəetmə bacarığı, məktəbəqədər təhsil sahəsində pedaqoji və metodiki hazırlıq səviyyəsi əsasında 5 ballıq şkala ilə qiymətləndirilir. Müsahibədə 3.5 və daha yüksək bal toplamış namizədlər həmin mərhələdən keçmiş hesab edilir.

mum 5 bal olmaqla ümumi 30 bal və daha yüksək nəticə əldə etməlidirlər. Test mərhələsində hər bir suala düzgün cavab 1 balla qiymətləndirilir. Səhv cavablar və ya sualın cavabsız qoyulması 0 bala bərabər tutulur və düzgün cavablara təsir göstərmir. Test mərhələsinə 120 dəqiqə vaxt ayrılır. Hər hansı bir səbəbdən göstərilən vaxtda test və ya müsahibə mərhələsində iştirak etməyənlər üçün təkrar müsahibə keçirilir.

- Bundan sonrakı mərhələdə onları nə gözləyir?

- Bundan sonrakı mərhələ müsahibə mərhələsidir, bu mərhələdə namizədlər ünsiyyət və təqdim etmə bacarığı, liderlik və idarəetmə bacarığı, məktəbəqədər təhsil sahəsində pedaqoji və metodiki hazırlıq səviyyəsi əsasında 5 ballıq şkala ilə qiymətləndirilir. Müsahibədə 3.5 və daha yüksək bal toplamış namizədlər həmin mərhələdən keçmiş hesab edilir.

- Müsahibədən keçdikdən sonra uyğun vakant yerə yerləşdirilirlər? Yeri gəlmişkən, vakant yerlərin sayı ballıdır?

- Məktəbəqədər təhsil müəssisələrində vakant yerlər tələbə uyğun olaraq müəyyən edilir. Müsahibə üzrə ümumilikdə 686 müraciət qeydə alınıb və imtahan mərhələsinə 565 namizədin müraciəti uyğun hesab edilib. Müsahibədə uğur qazanan və müdir vəzifəsinə qəbul edilən şəxslər pedaqogika, psixologiya və idarəetmə ilə bağlı ödənişsiz təlim kurslarına cəlb olunacaq, təlim kurslarını başa vurmuş şəxslərə sertifikat verəcək.

Ruhiyyə DAŞSALAHLI

“Azərbaycan müəllimi” qəzetinin növbəti döyüşü müəllim qonağı İsmayılı rayonu A.Məmmədov adına Diyallı kənd tam orta məktəbin Çağırışağ-dərki hazırlıq rəhbəri Altay Pənahovdur. 50 yaşlı ehtiyatda olan kapitan AzTU-nun 1996-cı il məzunudur. Avtomatika və hesablama texnikası fakültəsində “İstehsal proseslərinin avtomatlaşdırılması” ixtisası üzrə təhsil alıb.

Sinifdə də, səngərdə də QƏHRƏMAN MÜƏLLİM

Altay Pənahov:
“Müharibənin ilk günlərində 10-a yaxın şagirdimlə, məzunumuzla qarşılaşdım”

ilk günlərində 10-a yaxın şagirdimlə, məzunumuzla qarşılaşdım. Sonra 3 nəfəri ilə bir taborda olduq. Ümumiyyətlə, Vətən müharibəsində 39 şagirdim iştirak etdi. Onlardan 2-si şəhid oldu, 1-i itkin düşdü”.

Altay müəllimin isə taboru da, döyüş istiqaməti də müharibənin sonunadək dəyişməyib: “Bizim hərbi hissənin istiqaməti müharibənin əvvəlindən sonunadək bir istiqamətdə oldu - Talış, Suqovuşan istiqaməti...”

2020-ci ilin dekabrında ordudan növbəti dəfə tərxis olunub ehtiyata buraxılarkən o, artıq kapitan idi. Sadəcə rütbəsi

Döyüş yolu: istiqamət Talış, Suqovuşandır!

1997-ci ildə həqiqi hərbi xidmətə leytenant rütbəsində başlayıb. Artilleriya diviziyasında kəşfiyyat rəisi, əlahiddə tank əleyhinə batareyanın komandiri vəzifələrində xidmət edib.1998-ci ildə baş leytenant hərbi rütbəsi alıb. 1999-cu ilin dekabrında Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrindən ehtiyata buraxılıb.

Vətən müharibəsi başlayanda Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinə zabit kimi müraciət etdi. Çağırışa: “Sentyabrın 29-da cəbhəyə yollandım, Müzəffər Ordumuzun Talış, Suqovuşan istiqamətlərindəki döyüş əməliyyatlarında mınaatan batareyanın komandiri vəzifəsində döyüş tapşırıqlarını yerinə yetirməkdən başladım”.

Şəhid müəllim Famil Əhmədovun yolu kəsişdi

Müəllim yoldaşı ilə yolu müharibədə kəsişdi. Altay Pənahov döyüşçü, şəhid müəllim Famil Əhmədovla ilə rastlaşdıqlarını deyir: “Famil müəllimi əvvəldən tanıyırdım. Sentyabrın 29-da mən getdim, 1 gün sonra o gəldi. Hərbi hissədə rastlaşdıq. Oktyabrın 12-dək bir bölmədə olduq. Onu başqa tabora verdilər, ayrıldıq”.

Aydın 12-də ayrılıblar, 14-də Famil müəllim şəhid olub...

Altay müəllimin, sadəcə müəllim həmkarı ilə yox, şagirdləri ilə də yolları döyüş meydanında yenidən kəsişib: “Müharibənin

qalxmayıb, indi onun sinəsini medal və döş nişanı bəzəyir: “2021-ci ildə “Suqovuşanın azad olunmasına görə”, 2022-ci ildə isə “Vətən müharibəsi iştirakçısı” medalı ilə təltif olundum”.

“Yetirmələrim əsl vətənpərvərlik nümunəsi göstərdilər”

O, 2003-cü ildən müəllimdir. Müəllim kimi bilik və bacarığı qiymətləndirilib: “Diaqnostik qiymətləndirmədə iştirak etmişəm və 51 bal toplamışam”.

Müəllim olduğu gündən çağırışağ-dərki hazırlıq rəhbəri kimi gəncləri hərbi vətənpərvərlik ruhunda yetişdirir, ordu sıralarına hazırlayır: “Hazırladığım komandalər dəfələrlə hərbi-İdman oyunlarının rayon, zona və respublika turlarında qalib olub. “Şahin” hərbi İdman oyunlarında komandamız 2012-ci ildə respublika finalında 2-ci, 2016-cı ildə 4-cü pillədə yer aldı, 2023-cü ildə isə 1-ci yeri tutaraq ölkə çempionu oldu. Sadəcə yarışda yox, döyüşlərdə də yetirmələrim əsl vətənpərvərlik nümunəsi göstərdilər”.

Orduya necə yetişdirdiyini isə Vətən müharibəsində qəhrəmancasına döyüşən 39 şagirdi sübut edib. Elm və Təhsil Nazirliyi də bunu nəzərə alaraq Altay müəllimin bu böyük uğurunu 2023-cü ildə qiymətləndirib. O, “Azərbaycan Respublikası qabaqcıl təhsil işçisi” döş nişanı ilə təltif edilib.

Ruhiyyə DAŞSALAHLI

Şuşa şəhəri - 2024-cü il üçün “İslam dünyasının mədəniyyət paytaxtı”

Vətən tarixini vərəqlədikcə yadellil işğalçıların talan edib viran qoyduğu neçə-neçə qədim yurd yerinin adı çıxır. Bunların bir qismi qədim yazılı abidələrin mətninə, yaxud zamanın amansız sınaqlarından keçmiş ulu xalqımızın düzüb qoşduğu bayatı və rəvayətlərin məzmununa həkk olunaraq xatırlınırsa, bir qismi də arxeoloji qazıntılar nəticəsində üzə çıxarılarq hansı maddi mədəniyyətə sahib olduğumuzu göstərməyə imkanlar açmaqla dünənimizi bu günümüzə bağlayır. Bütün bunlarla yanaşı, zaman-zaman müvəqqəti olsa da itirib yenidən qovuşa bildiyimiz yurd yerlərimiz də var. Qarabağın incisi sayılan Şuşa şəhəri məhz belə tale yaşamış doğma məskənlərimizdir. Əsası 1752-ci ildə Qarabağ xanı Pənahəli xan Cavanşir tərəfindən qoyulan bu şəhərin qismətində ağırlı-aclı bir ömür yolu düşmüşdür. XVIII əsrin sonu, daha dəqiq, 1796-cı ildə Ağa Məhəmməd şah Qacar tərəfindən tutulsa da, saray ixtişaşlarından bəhrələnən əhali bu qala şəhəri azad edə bildi.

Mənəvi dünyamızın paytaxtı ŞUŞA

XIX əsrin əvvəllərindən Qarabağ xanlığının çar Rusiyası tərəfindən ilhaq edilməsi isə Şuşa şəhərinin sonrakı yüz ildə daha böyük fəlakətlərlə üzləşməsinə gətirib çıxardı. Xüsusilə bu torpaqlarda daim gözü olan ermənilər havadarlarına arxalanaraq fürsətdən istifadə etməklə şəhərdə məskunlaşmağa başladılar. Bununla kifayətlənməyərək 1905, 1918-1920-ci illərdə şəhəri bütünlüklə ələ keçirib yerli əhalini qırmağa cəhd etsələr də qeyrətli vətən oğullarının sücaəti nəticəsində öz məqsədlərinə çatı bilmədilər. Onlar sovet hakimiyyəti illərində də məkrli niyyətlərindən əl çəkmədilər və havadarlarının köməyi ilə yenidən müstəqilliyini qazanmış Azərbaycan Respublikasının zəifliyindən istifadə edərək 1992-ci il may ayının 9-da şəhəri tutmağa nail oldular. Bununla da Şuşamızın taleyinə 28 illik “əsirlik” yazıldı.

Şuşa yarandığı gündən böyük vüsətlə genişlənməmiş, gözoşşayan tikililəri ilə yalnız Azərbaycan deyil, bütünlüklə Qafqazın ən gözəl şəhərlərindən birinə çevrilmişdi. Bu illər ərzində şəhərdə 500-dən çox qədim bina, 17 məscid, 6 karvansara, 3 türbə, 2 mədrəsə, 2 qəsr və qala divarları tikilmiş, daş döşməli küçülər salınmış, 17 məhəllə bulacağı çəkilmişdi. Şəhərin ən xoşbəxt illəri keçən yüzilliyin 70-ci illərinə - Ümummillə Lider Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrə düşür. Mehdi Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə 1977-ci ildə qəbul edilmiş “Şuşa şəhərinin tarixi hissəsini tarix-memarlıq qoruğu elan etmək haqqında” qərarə əsasən böyük şair və yazıçılar, rəssam və bəstəkarlar, alim və müxtəlif sənət adamlarının ana yurdu olan bu bənərsiz şəhər tarixi-memarlıq qoruğuna çevrildi. Həmin qərar nəticəsində Şuşa qalası, Qarabağ xan sarayı, Xan qızı Nətvənin evi, Vaqifin türbəsi və daha neçə-neçə tarixi abidələr yenidən bərpa edildi. Təəssüflər olsun ki, Şuşanın əsirlilik illərində Pənahəli xanın sarayı, Yuxarı və Aşağı Gövhər ağa məscidləri, Xurşidbanu Nətvənin evi, Molla Pənah Vaqifin məqbərəsi, məktəblər, mədəniyyət evləri, kitabxanalar, muzeylər dağıdılmış və çoxsaylı sənət inciləri qarət edilmişdir. Yad nəfəsi, iyrenc xislətli düşmənlər təkcə Şuşada deyil, işğal etdiyi Ağdam, Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan, Kəlbəcər, Qubadlı və Laçında dağıdıcılıq və talançılıq əməllərini davam etdirməklə bu torpağın əzəli və əbədi sakinləri olan xalqımızın tarixi izlərini silmək istəyirdi. Lakin mənfur yağlı unutmşudu ki, bu elin igid oğul və qızları doğma yurd həsrətini qəlbində yaşatmaqla intiqam gününü gözləyir. Və həmin gün 1920-ci ilin sentyabrın 27-də gəlib yetişdi. Vətən tarixində əbədi qalacaq 44 günlük İkinci Qarabağ müharibəsinin başlanması ilə bütün işğal olunmuş yurd yerlərimiz əsarətdən qurtuldu və noyabr ayının 8-də Şuşa şəhəri düşmənlər tapdağından azad edildi. 8 noyabr müasir tariximizə “Zəfər Günü” kimi düşməklə Azərbaycan ordusunun qəhrəmanlıq salnaməsində yeni səhifə açdı.

Bu tarixi günün möhtəşəmliyi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin xalqa müraciətlə səsləndirdiyi qələbə nitqində daha aydın ifadə olunmuşdur: “Əziz həmvətənlər, əziz bacılar və qardaşlar! Böyük fəxarət və qürur hissi ilə bəyan edirəm ki, Şuşa şəhəri işğaldan azad edil-

di! Şuşa bizimdir! Qarabağ bizimdir! Bu münasibətlə bütün Azərbaycan xalqını ürəkdən təbrik edirəm. Bütün şuşalılar ürəkdən təbrik edirəm. İyirmi səkkiz il yarımlı işğal altında olan Şuşa azad edildi! Şuşa indi azaddır! Biz Şuşaya qayıtmışıq! Biz bu tarixi Qələbəni döyüş meydanında qazandıq. 2020-ci il noyabrın 8-i Azərbaycan tarixində əbədi qalacaqdır. Bu tarix əbədi yaşayacaq. Bu, bizim şanlı Qələbəmizin, zəfərimizin günüdür! Bu qələbəni biz döyüş meydanında qazandıq, danışıqlar masası arxasında yox”.

Şəhidlərimizin qanı-canı bahasına, qazılarımızın döyüş sücaəti, Ali Baş Komandanın sarsılmaz iradəsi sayəsində qazanılmış bu qələbə millətimizin başını uca etməklə nəyə qədər olduğunu bütün dünyaya göstərdi. Gücünü, qüdrətini ana torpaqdan, ulu əcdadlarımızın ölməz ruhundan alan xalqımız talan edilib viran qoyulmuş torpaqlarımızda yeni quruculuq işlərinə başladı. Yenidən Cıdır düzündə, İsa bağında muğam sədaları, müqəddəs məscidlərimizdə azan səsi ucaldı.

Keçən az vaxt ərzində Şuşanın bərpası istər ölkəmiz, istər qarşda türk dövlətləri, istərsə də bütün İslam dünyası üçün böyük önəm kəsb etdi. Şuşa şəhəri 2021-ci ilin mayın 7-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamı ilə “Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı”, 2022-ci il martın 31-də Türkiyə Respublikasının Bursa şəhərində Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatına (TÜRKSOY) üzv ölkələrin Mədəniyyət Nazirlərinin Daimi Şurasının növbədənəkar iclasında 2023-cü il üçün “Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı”, 2023-cü il sentyabrın 25-də Qədr Dövlətinin paytaxtı Doha şəhərində keçirilən İslam Dünyası Mədəniyyət Nazirlərinin 12-ci Konfransında 2024-cü il üçün “İslam dünyasının mədəniyyət paytaxtı” elan edildi. Bu istiqamətdə görülən görüləcə işlər Şuşanın bütün türk dünyasının, İslam dünyasının həmrəylik, birlik, əməkdaşlıq rəmzinə çevrilməsinə öz töhfəsini verməkdədir.

Təbii ki, Qarabağ, onun tacı olan Şuşanın alınmasında Azərbaycan təhsili, Azərbaycan məktəbi müstəsna rol oynamışdır. Ali məqsədi vətənpərvər, humanist şəxsiyyət yetişdirmək olan Azərbaycan təhsilinin qəhrəman övladları doğma torpağın hər qarışı uğrunda canlarından keçməyə hazır olduqlarını bir daha sübut etdilər. Bu qələbə ruhunu onlara dövlətimizin apardığı məqsədyönlü siyasət, ulu kökdən gələn qeyrətli ata-ana öyüdü və müəllimlərin formalaşdırdığı milli düşüncə aşlamışdı.

Bütün bu 30 illik işğal dövründə xalqımızın qəlbində bir ağrı kimi qövrədən Qarabağ həsrəti humanitar sahə ilə bağlı məktəb, o cümlədən Azərbaycan dili dərslərində də əksini tapmışdır. Belə ki, bu problem: oxu materialı kimi bəddii və elmikütləvi mətnlər, dil qaydalarının praktik şəkildə mənimsənilməsinə xidmət edən tapşırıqlar, təqdimatlar hazırlamaq, inşa, esse mövzuları kimi təklif edilən yazılar vasitəsilə dərslərlərin məzmununa daxil edilib.

Sadətdən mürəkkəbə bütün siniflər üzrə məntiqi ardıcılıqla tərtib olunmuş mövzular, çalışmalar sistemi şagirdlərdə Qarabağın və onun mədəni-mənəvi mərkəzi sayılan Şuşanın tarixi, görkəmli şəxsiyyətləri, qəhrəman oğulları haqqında ətraflı biliklər əldə olunmasına geniş imkanlar yaratmışdı. Aydındır ki, 8 Noyabr - Zəfər

Günündən və 2023-cü il 20 sentyabr tarixində Xankəndinin erməni separatçılarından təmizlənməsi ilə nəticələnən antiterror əməliyyatından sonra Azərbaycan dili dərslərlərində aşağıdakılara daha çox yer verilməsi məqsəduyğundur:

1. Qarabağ, o cümlədən Şuşa ilə bağlı mövzular 44 günlük II Qarabağ müharibəsinin parlaq nəticəsi olan 8 Noyabr - Zəfər Günü ilə əlaqələndirilməli və bununla şagirdlərimizin vətənpərvərlik ruhu daha da gücləndirilməlidir.
2. Şuşanın tarixi, görkəmli şəxsiyyətləri, görkəmli yerləri və s. haqqında məlumatlar dəqiq elmi qaynaqlara, sənədlərə istinadən verilməli, bəddii və publisistik mətnlər şagirdlərin yaş və anlam səviyyəsinə uyğun olaraq dərsləklərə götürülməlidir.
3. Müxtəlif siniflərə aid dərsləklərdə vərislik prinsipi gözlənilməklə yanaşı, bir-birini məzmunca təkrarlayan mövzuların qaçılmalı, şagirdlərin vətənpərvər bir şəxsiyyət kimi yetişməsinə yönəlməş mətn nümunələri seçilməlidir.
4. Dil qaydaları ilə bağlı tapşırıqlara aid mətn nümunələrində bu mövzuya aid materiallara müntəzəm surətdə müraciət edilməli, linqvistik mahiyyət daşıyan bacarıqlar mətn sintaksisi əsasında möhkəmləndirilməlidir.
5. Şagirdlərin yazılı nitq bacarıqlarının formalaşdırılması məqsədilə II Qarabağ müharibəsi qəhrəmanlarının igidlərindən, böyük zəfərə aparan döyüş yolundan bəhs edən esse, inşa, hekayə mövzularına daha çox müraciət ediləcəkdir.
6. Şagirdlərdə tədqiqatçılıq bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi üçün Qarabağın, o cümlədən Şuşanın maddi-mədəni tarixi ilə bağlı təqdimatlar, layihələrə geniş yer verilməlidir.
7. Dərsləklərin tərtibatını daha da yaxşılaşdırmaq üçün yüksək sənətkarlıqla işlənmiş cəlbəddici illüstrativ materiallardan daha çox istifadə olunmalıdır.

Bu, bir həqiqətdir ki, yetişməkdə olan nəsəl Azərbaycanımızı, onun hər bölgəsini doğulub yaşadığı yurd yeri qədr sevməli, ona ruhən bağlanmalıdır. Bu iş yalnız dərsləklə vasitəsilə deyil, məktəb illəri ərzində görkəmli yerlərə təşkil edilən səyahətlər, səfərlər, yürüşlər, ekskursiyalar vasitəsilə həyata keçirilməlidir. Bu baxımdan hər bir şagirdin bilik səviyyəsinə uyğun olaraq Şuşa şəhərini əyani görmələri regional təhsil idarələri qarşısında başlıca vəzifələrdən biri kimi qoyulmalıdır. Keçən dövr ərzində bu istiqamətdə müəyyən işlərin aparıldığı, Şuşaya məktəbli ekskursiyalarının təşkil olunduğu müşahidə edildi. Fikrimizcə, bu tipli tədbirlərə məktəblərdə təlim-tərbiyə işinin mühüm tərkib hissəsi kimi baxılmalı və ildən-ilə gücləndirilməlidir.

Azərbaycan xalqının son 30 ildə keçirdiyi döyüş, mübarizə yolu, 44 günlük Vətən müharibəsi tarixi qızıl səhifələrində əbədi qalmaqə layiq bir örməkdir. Bu qələbə ruhunu yetişməkdə olan yeni nəsələ ötürmək isə hər bir fənn müəlliminin, pedaqoji sahədə çalışan hər bir mütəxəssisin peşə borcudur.

Asif HACIYEV,

ARTİ-nin böyük elmi məsləhətçisi, pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Avtomobil çilingəri, montyor, arıçı...

73 yaşlı tələbə Musa Mahmudovun hobbisi əsas peşəsi oldu

20 illik hobbisini əsas peşəyə, gəlir mənbəyinə çevirməyə qərar verdi, adı gündəm oldu, atdığı addım dillərə düşdü. Bəziləri təccübləndi, bəzilərinə örnək oldu, bir çoxlarına stimül verdi. Əslində, bəzində söhbət açacağımız Musa Mahmudovun uğurlarla dolu həyat hekayəsi onları üçün örnək ola bilər. 73 yaşlı həvəskar arıçı Musa Mahmudov "Azərbaycan müəllimi"nə Qəbələ Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzinin tələbəsi olmağa qərar verməyindən danışdı, bu təhsilin ona lazım olduğunu izah etdi.

Peşədən peşəyə

Sadə, kasıb bir ailənin nadinc uşağı olub. Arzusu həyətə-bacada bir az da oynamaq olan bu dəcəl kənd uşağı 1969-cu ildə ilk dəfə evdən Azərbaycan Pedaqoji Xarici Dillər İnstitutuna sənəd vermək məqsədilə çıxdı. Amma tale onu peşə sahibi etməkdə qərarlı idi. İlk uğursuzluq onu institut qapısından uzaqlaşdırıb, peşəyə istiqamətləndirib. Əvvəlcə, vaxtını boş keçirmək üçün avtomobil çilingəri ixtisası üzrə peşə məktəbinə daxil olub. Peşə öyrənmə bəcanığı, əlinin yatımlığı indi adı belə unudduğu peşə məktəbində onu ustalarının sevimlisinə çevirib: "Təhsilimi tamamlayıb təcrübəyə getdim. Usta yanında məşin mühərriki yığdım. Günlərin birində çağırış gəldi. Ustam əlaç olduğum, bəcanığım barədə məlumat verdi və diplomumu qısa müddətdə hazırlayıb məni hərbi xidmətə diplomlu olaraq yola saldılar".

Təhsil sənədini alıb hərbi xidmətə yollanan gənc M.Mahmudov yenidən yiyələndiyi bacarığa Kalininqrad şəhərində keçirdiyi hərbi xidmət dövründə zərurət yaranmayıb. Amma başqa bir peşə ilə bağlı bəcanığı formalaşdı. Bu dəfə qazanxanada iş təcrübəsi qazanıb və yüksəlib: "2 ay işlədim, vəzifəmi yüksəltməyə, 8 ay sonra tərifiyəmə verib məzuniyyətə göndərdilər".

Gəl gör ki, Kalininqradda keçirdiyi 2 illik hərbi xidmət dövründə qazandıq qazanxana təcrübəsi də lazım olmayıb ona. Özüni yenidən, özü də 0-dan yeni yol cızdı. Bu dəfə peşə məktəbində öyrəndiklərini inkişaf etdirmək istəyib: "Bir "3", bir "4" alıb Məişət-Texniki Texnikumuna daxil oldum. Avtomobil nəqliyyatının istisarı ixtisası üzrə təhsil almağa başladım. Amma heç vaxt bu ixtisas üzrə işləmə bilmədim. Ailəm kasıb olduğu üçün özüm oxuyub, özüm də işləməliydim. Ona görə də Mingəçevir Texniki Rezin Məmulatları zavodunda fəhlə kimi işə başladım. Ancaq təhsilimi tamamladıqdan sonra zavoddan çıxma bilmədim. Ev, məşin növbəsinə yazılmışdım. Almadan çıxmaq istəmədim".

Bələliklə, taleyini zavoda, zavodla yanaşı Mingəçevirə də bağlayıb. İctimai iş olaraq zavodda fotoqraf vəzifəsi də tapşırıb ona, onun da öhdəsindən layiqincə gəlib Musa Mahmudov. İş ağır olduğu üçün 1988-ci ildə elektrik stansiyasında növbəçi kimi işə başlayıb. Burada da onun uğur hekayəsi davam edib: "Qısa müddətdə işin öhdəsindən uğurla gəldiyimi müşahidə etdilər. "İşi diplomlu işçilərdən yaxşı bacarırsan", - deyib mənə tələb olunan imtahamı verib

elektrik montyoru işinə girməyi təklif etdilər, mən də bu tövsiyəyə əməl etdim. İmtahan verib IV qrup III dərəcəli elektrik montyor oldum".

Hobbisi idi, peşəsinə çevrildi

Bəş, arıçılıq? Bu sahədə yetişmək fikri haradan ağıla gəlib? Ömrü mühərriklərlə, elektrik naqilləri, ya da rezin məmulatları arasında keçən biri nə vaxt arılara maraqlıdır?

M.Mahmudov bu dəfə hobbilərindən danışır: "Həmişə hobbim olub. Xoşum gəlirdi balıq tutmaqdan. Bir ara arılara da maraqlı sardım. 1 arı ailəm vardı, yavaş-yavaş 10-a, sonra 15-ə çatdı. Hazırda 60 arı ailəsi var. Arıya marağım artıqca balıqçılığa olan həvəsimi unuttum".

Artıq "arı olmasa, həyat olmaz", deyər düşünür M.Mahmudov. Onlara qulluq edə-ədə, arıların işini, həyatını izləyə-izləyə elə vurulub ki, nöinki balıq tutmaq həvəsi yadımdan çıxıb, hətta arıçılığı əsas gəlir mənbəyinə çevirməyi planlaşdırmağa başlayıb: "Arıların görə yaşayış yerimi, həyat tərziyi dəyişdirdim. Mingəçevirdə lazımı şərait olmadığından yaz-yay aylarında Vəndama gedir, ancaq qışda gəlirəm Mingəçevirə. Əvvəllər arıların da özümü aparıb-qaytarırdım. Amma artıq yaşlanışım, gücüm çatmır".

"Yaşlanışım", - deməyinə baxmayın. Düşüncələri, dünyagörüşü, öyrənmək həvəsinə görə özünü cavan hiss edir: "Qəbələ Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzində arıçılıq qrupu yaradıldı çox sevindim, o qrupda təhsil almaq fikrinə düşdüm. Dostlarıma ilk dəfə bu fikrimi deyəndə çox təccübləndilər. Ancaq sonradan özüm kimi həvəskar arıçılar olan dostum Nurməmməd Vəliyev və onun qardaşı Novruz Vəliyev də Peşə Təhsil Mərkəzində oxumağa razı oldum. Həm də sinif yoldaşım olan dostum Nurməmməd indi də bir qrupda təhsil alır".

Niyə TKTA-ya yox, PTM-ə gəldi?

20 illik təcrübə nəyinə yetmədi ki, üstəlik bir də peşə təhsili alır. Təhsildə Keyfiyyət Təminatı Agentliyinə müraciət edib sertifikatlı, "diplomlu arıçı" ola bilərdi. Niyə oxumaq istədi? M.Mahmudov deyir: "Peşə təhsilini diplom almaq üçün istəmədim. Arı yetişdirməyin çox sirləri var. Dedim o sirləri öyrənirəm, ana arı yetişdirməyi bacarım, arıların artırım. Arıçılıq elə bir işdir ki, kiçik səhvəndən çox böyük ziyanlıq ola bilər. Mən indi arıçılıqdan yaxşı gəlir götürməyi, məhsullarını düzgün təqdim edib qazancımı artırmağı öyrənirəm. Burada işin nəzəriyyəsini öyrəndiyimiz yer ayırıldı, təcrübə sahəsi ayırıldı. Təcrübəli insanlardan dərslər alıraq, təcrübə öyrənirik. Oxuduqlarımızı bir yerdə müzakirə edirik".

Özlərini yenidən gənc hiss edən bu ilin ən maraqlı tələbələrini təhsillərindən razıdır: "Yaxşı ki, gəldik burada təhsil almağa. Çox bacarıqlı, ağıllı müəllimlərimiz var. İndi onlardan öyrəndiklərimizi yayda öz arılarımız üzərində tətbiq edəcəyəm".

Peşə Təhsil Mərkəzində təhsil onlara, sadəcə arıçılığın sirlərini öyrətmir: "19 tələbə yoldaşımız var. Onlarla yaxşı münasibətlər qurmuşuq. Tanışlıqlar, dostluqlar başlayıb. Əhatə dairəmiz genişləniş. Artıq bilmədiyimiz bir şey olanda məsləhətləşəcəyimiz daha çox insan var".

Həyat hekayəsi peşə təhsilinin gətirdikləri artan əhəmiyyətini ortaya qoyur

Bir sözlə, avtomobil mühərriki üzrə təhsil alıb, rezin məmulatları üzrə işləyib, axırda elektrik montyor olaraq təqəddür çıxan bir peşəkarın həyat hekayəsi bu günlərdə tez-tez eşitdiyimiz "ömürboyu təhsil", "sürekli dəyişən tələbələr", "müasir dövrün çağırışları" kimi fikirlərin, o cümlədən peşə təhsilinin bundan sonrakı həyatımızda, gələcəyimizdə artan əhəmiyyətini ortaya qoyur. Hansısa ixtisas üzrə təhsil almaq karyeramı bu istiqamətdə quracağın anlamına gəlmədiyini kimi, təhsilin olmaması da peşəkar deyilsən demək deyil.

Ruhiyə DƏSƏLAHLI

"Bir könüllü" məktəbli

Məktəblərimizdə sosial məsuliyyətli və ictimai fəal şagirdlər yetişir

Təhsil sistemində tələbə birliyi olaraq başlayıb bu günə qədər 40 mindən çox tələbəni birşədirək tək ürəyə çevrilən könüllü hərəkatı daha da genişləndirib. Artıq 3 aydır ki, məktəblilər də bu hərəkata qoşulmağa başlayıb. Sosial məsuliyyətli və ictimai fəal məktəbli profilinin yaradılması məqsədilə təşkil olunan "Məktəbli könüllü" proqramı ölkədə ilk dəfə şagirdlərin sistemli şəkildə könüllü fəaliyyətə cəlbini təşkil edir. Bu ilin yanvar ayından etibarən ictimaiyyətə elan edilən proqram hazırda 350 şagirdi birləşdirib.

"Proqramı özüm üçün əla fürsət olaraq dəyərləndirirəm"

Onlardan biri Səvinc Məmmədova 284 nömrəli tam orta məktəbin X sinif şagirdidir. Məktəbin fəal şagirdlərindən biridir: "Məni məktəbimizin direktor müavini Günay Nəzərova bu proqrama yönəltdi. Məktəbimizin fəal şagirdi kimi, bu hərəkata töhfə olacağımı, burada iştirakdan çox şey qazanacağımı düşünürəm. Burada olmaq çox xoşuma gəldi. Məncə, məktəblilər belə proqramlarda iştirak edərək öz dünyagörüşünü, əhatə dairəsini genişləndirməlidir. Proqramı özüm üçün əla fürsət olaraq dəyərləndirirəm".

S.Məmmədova deyir ki, 350 şagird

arasında yer ala bilməyinin səbəbi bu layihəyə qoşulmaq istəyini necə əsaslandırmasından asılı olub: "Ona görə də layihədəyəm ki, əhatəni genişləndirmək istəyirəm. Dünyagörüşümü inkişaf etdirə biləcəyim bir mühit olaraq baxıram könüllülüyə. Bu fürsətdən lazımınca faydalanacağam".

"Məktəbli könüllü" proqramına qoşulmaq istəyənlərin yardımçıları qızlar olub

Yarandıqı gündən etibarən könüllülük hərəkatının inkişafına təkən verən "Bir Könüllü" Tələbələrini Əməkdaşlığı İctimai Birliyi artıq 8-ci ildir ki, ətrafında birləşən minlərlə tələbə-könüllü ilə birlikdə fəaliyyətini davam etdirir.

"Məktəbli könüllü" proqramının rəhbəri Leyla Zeynalovanın sözlərinə görə, könüllülüyün Azərbaycan tələbələrini gündəlik həyat səviyyəsinə çevrilməsini hədəfləyən ictimai birlik ətrafında bu günə qədər 4000-dən çox tələbə qeydiyyatdan keçib. Cəmiyyətin inkişafı, parlaq və təhsilli gələcək naminə çalışan ictimai birlik bu yolda məktəb şagirdlərinə də töhfə verməyi qarşısına hədəf qoyub. Leyla Zeynalova deyir ki, ictimaiyyətə elan ediləndən bəri "Məktəbli könüllü" proqramına qo-

şulmaq istəyənlərin yardımçıları qızlar olub: "56.2 faiz qadın, 43.8 faiz kişi olub. Hazırda 350 şagirdi bir çətir altında birləşdirən proqram bir sıra faydalı fəaliyyətlərin təşkilini hədəfləyib".

Bu hədəfinə çatmaq üçün həm tələbələr, həm də şagirdlər arasında həyata keçirilən tədbirlərə diqqət çəkən L.Zeynalova məlumat verir ki, 2023-cü il ərzində 17284 tələbəni əhatə edərək 589337 könüllü fəaliyyət saati təşkil edilib. 1000-dən çox layihə və tədbir həyata keçirilib. Proqram barədə məlumatlılığın artırılması məqsədilə yanvar, fevral aylarında ümumilikdə 11 ümumi təhsil müəssisəsində 1068 şagirdin iştirakı ilə məlumatlandırma sessiyaları təşkil edilib. Proqram üzvləri arasında uğurlu şəbəkələşmənin təmin edilməsi məqsədilə "Məktəbli könüllü"lərin ilk şəbəkələşmə görüşü həyata keçirilib".

"Məktəbli könüllü" proqramının açılışı

Martın 15-də isə 132-134 nömrəli təhsil kompleksində "Məktəbli könüllü" proqramının açılış mərasimi keçirilib. Könüllülüyə cəlb edilən məktəblilərin özünü iştirakı ilə keçirilən tədbir Elm və Təhsil Nazirliyinin dəstəyi, "Bir könüllü" Tələbə

Təşkilatının təşəbbüsü ilə reallaşan proqramın gələcək uğurundan xəbər verib.

Həmin tədbirdə iştirak edən Məktəbəqədər və Ümumi Təhsil üzrə Dövlət Agentliyinin direktor müavini Orxan Abbasovun fikrinə, sosial məsuliyyətli və ictimai fəal məktəbli nöinki təhsil sistemi, bütövlükdə cəmiyyət üçün faydalıdır. Amma könüllü fəaliyyətə cəlb olunmaq, ilk növbədə, məktəblinin düzgün yetişməsi, yəni onun özünü, özünü daha yaxşı tanıması, qiymətləndirməyi baxımından faydalıdır. O hesab edir ki, məktəblilərin yarış və layihələrə qoşulması həm də yumşaq bacarıqlarının inkişafına səbəb olur.

Direktor müavini qeyd edib ki, məktəbin əsas məqsədi sağlam düşüncəli insan yetişdirməkdir, 600 bal toplayan şagird deyil.

Elm və Təhsil Nazirliyinin Uşaqların Müdafiəsi İdarəsinin rəis müavini Günel Səfərova məktəblilərin könüllülük fəaliyyətinin onların yetişməsində, formalaşmasında müstəsna əhəmiyyətini qeyd edib. Məktəbin bütün şagirdlərinin sevdii yer olması baxımından da könüllülük fəaliyyətinin rolu olacağına inanır idarə rəisinin müavini bezi planlardan da danışdı: "Məktəblilər uşaqların özünü təhlükəsiz hiss etmələri üçün nə lazım olduğunu onların özlərindən soruşacağıq. İstəyirik ki, uşaqlar özləri desin ki, özlərini təhlükəsiz hiss etmələri üçün məktəbdə nəyə ehtiyac var. Bu məsələdə məktəbli könüllülərin çox böyük dəstəyi olacağını düşünürəm".

Məktəbli könüllülər öz məharətlərini göstərdilər

Açılış mərasimində idarəetmə məktəbli könüllülərdə idi. Məktəbdə qonaqları qarşılayan, düzgün yönləndirən, hər kəsin çağırışına həy verib, sualını cavablandırın məhz onlar idi. Axırda da əl özlərinin hazırladığı maraqlı ifalarla tədbirə rəng qatdı məktəbli könüllülər.

Ruhiyə DƏSƏLAHLI

Azyaşlılar arasında sağlam emosional mühitin formalaşdırılmasına diqqət artırılır

Elm və Təhsil Nazirliyinin "Təhsildə könüllü fəaliyyətin təşkil" qrant müsabiqəsində uğur qazanan "Məktəbəqədər təhsil müəssisələrində sağlam emosional mühitin yaradılması" layihəsinin icrasına start verilib.

Layihə barədə "Azərbaycan müəllimi"nə danışan "Müasir Azərbaycan Psixoloqları" İctimai Birliyinin sədr müavini fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Elnur Rüstəmov Bakı və Abşeronun 10 məktəbəqədər təhsil müəssisəsində 6 ay ərzində, ümumilikdə 36 saatlıq təlimin həyata keçilməsinin nəzərdə tutulduğunu deyib: "Müasir Azərbaycan Psixoloqları" İctimai Birliyinin layihəsi çərçivəsində artıq ilk təlimlər 24 və 26 sayılı körpələr evi-uşaq bağçalarında keçirilib. Təlimlərdə tərbiyəçi-müəllimlər və məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin müdirləri iştirak ediblər. Qeyd edim ki, Psixologiya Elmi -Tədqiqat İnstitutunun psixoloqları tərəfindən keçirilən təlimlərdə iştirakçılar fəaliyyətləri ilə seçildilər. Təlim-

lərdə məktəbəqədər yaş dövrünün psixoloji xüsusiyyətləri, psixoloji inkişaf dövrləri, tərbiyəçi müəllimlərin psixoloji vəziyyətləri, əmək fəaliyyətlərindəki yorğunluqlar, psixoloji sıxıntıların təsiri və s. məsələlər müzakirə olunmuşdur, geniş diskussiya və fikir mübadiləsi aparılıb".

Elnur Rüstəmov həyata keçirilən layihənin əsas məqsədinin məktəbəqədər təhsil prosesində uşaq fəaliyyətinin təmin olunması, bacarıqlarının və onların inkişaf etməsi üçün müvafiq təhsil alma şəraitinin yaradılması nəticəsində sağlam emosional mühitin formalaşdırılması olduğunu söyləyib.

Bildirilib ki, "Məktəbəqədər təhsil müəssisələrində sağlam emosional mühitin yaradılması" layihəsinin icrası zamanı elmi-tədqiqat işi də həyata keçiriləcək. Alınan nəticələr layihənin davamlılığı olaraq görülməli işlərdə əsas prioritet kimi nəzərdə tutulacaq.

Səmirə KƏRİMOVA

Uğur hekayələri

Massachusetts Texnologiya İnstitutuna qəbul olan azərbaycanlı gənc

Fidan Hüseynova: "Top universitetlərə qəbul olmaq üçün beynəlxalq olimpiadalar böyük əhəmiyyət kəsb edir"

Xəbər verdiyimiz kimi, beynəlxalq olimpiadalar qalibi Fidan Hüseynova dünyanın ən nüfuzlu ali məktəblərindən birinə - Massachusetts Texnologiya İnstitutuna (MIT) qəbul olub. İnformatika fənni üzrə milli və beynəlxalq olimpiadaların qalibi olan azərbaycanlı gənc Elm və Təhsil Nazirliyinin bir-başla tabeliyindəki Gəncə Şəhər Fizika, riyaziyyat və informatika təmayüllü liseyin 2023-cü il məzunudur. İngiltərənin London Universitet Kollecinə (UCL) təhsil alır. 2023-cü ilin iyun ayında İnnovasiya və Rəqəmsal İnkişaf Agentliyinin həyata keçirdiyi "Technest" Təqaüd Proqramının dəstəyi ilə informatika fənni üzrə İspaniyada təşkil olunan beynəlxalq olimpiadalar hazırlıq kampında iştirak edib. İnformatika fənni üzrə Respublika Fənn Olimpiadalarında (RFO) 4 dəfə qızıl medal və beynəlxalq olimpiadalar və müsabiqələrdə 1 qızıl, 2 gümüş, 3 bürünc medal, 1 həvəsləndirici mükafat qazanıb. Müsahibimlə birlikdə keçirdiyi uğurlu yola nəzər saldıq.

- Mən hazırda London Universitet Kollecinə təməl kursunda (foundation) təhsil alıram. İngiltərəyə yalnız 5 universitet seçimi etmək mümkündür. Bu səbəbdən buradakı universitetlərə müraciətimi etdikdən sonra, keçən il Massachusetts Texnologiya İnstitutundan (MIT) gözləmə siyahısına aldım. Düşündüm ki, yenə də müraciət edim. Artıq daha təcrübəli və səriştəli idim və əlbəttə ki, yeni və daha yüksək nailiyyətlərim də vardı.

London İmperial Kolleci, London Universitet Kolleci kimi nüfuzlu ali məktəblərə qəbulda "Kompüter elmləri" ixtisasında rəqabət böyük olduğu üçün qiymətlər 85 baldan yuxarı olmalıdır. Bu səbəbdən çox çalışaraq bütün fənlərdən qiymətlərimdə "A+" qazandım. Müəllimlərimdən də yüksək rəy aldıqdan sonra universitetlərə müraciət etdim. Onu deyilənlərə ki, buradakı təhsil çox yüksək səviyyədə təşkil edilə bilər.

- Massachusetts Texnologiya İnstitutundan gözləntiləriniz nələridir? MIT tələbəsi olmaq sizə nələri vəd edir?

- İlk növbədə, MIT kompüter elmləri sahəsi üzrə dünyada bir nömrəli ali məktəb hesab edilir və gənclərə ən yüksək imkanları təqdim edir. Məhz bu elmi-tədqiqat mərkəzində olduğunuz kompüter sivilizasiyasının bir çox nailiyyətləri əldə olunub. Mənim də məqsədim MIT-də dərin biliklər, əhatəli təcrübələr qazanıb öyrəndiklərim sayəsində beşəriyyət və ən önəmli Vətənim üçün faydalı işlər görməkdir.

- Olimpiadaların əhəmiyyəti və həyatınızdakı rolu nədən ibarətdir?

- Top universitetlərə qəbul olmaq üçün beynəlxalq olimpiadalar çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Əvvəlki nəticələrim nə qədər yüksək olsa da, keçən il Beynəlxalq Qızlar Olimpiadasından qazandığım qızıl medal və Beynəlxalq İnformatika Olimpiadasından həvəsləndirici sertifikat bu-günkü qəbulda öz əksini tapdı.

- Beynəlxalq olimpiadalarla qatılmaq və sizin kimi uğurlu yolu keçmək istəyən gənclərimizə nələri tövsiyə edərdiniz?

- Əlbəttə ki, hər kəs bu yolun yalnız uğurlu tərəfini görür. Yüksək nəticələrə çatmaqdan ötrü iradəli addımlamaq, hər uğursuzluqdan, səhvlərdən nəticə çıxarıb daha əzmlə məqsədə doğru hədəflənmək gərəkdir.

Lamiyə ƏLİMƏRDANOVA

"Öyrətmək dünyada ən gözəl bacarıqlardan biridir"

Müsahibimiz "Gənclərin xarici ölkələrin nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsil almalarına dair 2022-2026-cı illər üçün Dövlət Proqramı" çərçivəsində Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının Edinburq Universitetində magistratura səviyyəsində təhsil alan, eyni zamanda "George Heriot's School"da müəllim işləyən azərbaycanlı gənc Rəvanə Şixəlidir. Gənc müəllimə ilk sualımız xaricə təhsil səyahəti, gözləntiləri barədədir.

"Elmə, tədqiqat sahəsinə marağım artdı"

- Mən Azərbaycan Dillər Universitetində "İngilis dili müəllimliyi" ixtisası üzrə təhsil almışam. İkinci kursdan təhsilimi SABAH qruplarında davam etdirmişəm. Bizim fəkültənin məzunlarından bir çoxu xaricə təhsil alırdılar. SABAH qrupunun rəhbərliyi bizi xaricə təhsillə bağlı konfranslara göndərirdi ki, xarici universitetlərin təhsilə olan yanaşmasını öyrənək. Mənim xaricə təhsil almaq arzumu formalaşdıran SABAH qruplarında olan ispan dili müəllimi Lalə xanım olub. O, həmişə deyirdi ki, hər biriniz xaricə təhsil ala bilərsiniz. Mənə gələndə isə deyirdi, Rəvanə onsuz da xaricə təhsil alacaq.

Müəlliminin "onsuz" da sözü həyatıma çox böyük təsir etdi və özümə inanımı artırdı. Xaricə təhsil almış insanların təcrübələrini eşidəndə artıq beynimdə bu cümlə vardı: "Onsuz da mən xaricə təhsil alacağam". Ailə üzvlərimin hər birinin, atamın, anamın mənə olan inamı da çox böyük rol oynadı. Mənə xaricə getməyi əlçatan edən ailəm, müəllimlərim və ən yaxın dostlarımla dəstəyi olub ki, özümdə olan inamı inkişaf etdirib.

Böyük Britaniyanı seçməkdə əsas məqsəd bu ölkədə təhsilə olan yanaşmanın müstəqil öyrənmə (independent learning) olması idi. Şagirdlər, eyni zamanda tələbələr müstəqil şəkildə öyrənirlər. Kimşə gəlib dərs izah etmir, sadəcə ümumi məlumat verirlər və siz izah buraxırlar ki, gedin araşdırın, məqaləni, kitabları oxuyun və özünüzü nəticəyə gəlin. Məsələn, ilk vaxtlar soruşurdum ki, mən belə bir nəticəyə gəlmişəm, düzdür, yoxsa səhvdir? Professorlardan biri mənə bildirdi ki, elmdə düz və ya səhv bir yanaşma yoxdur. Elmdə fərqli perspektivlər, yanaşmalar mövcuddur. Bu, artıq mənə elmə, tədqiqat sahəsinə olan marağı artırdı.

"İnküziv təhsili seçməkdə məqsədim..."

- Xaricə təhsil istiqaməti olaraq inküziv təhsil seçmişsiniz. İnküzivlik nədir və ona necə nail olmaq olar?

- İnküziv təhsil seçməkdə məqsədim inküzivliyə olan inamımdan irəli gəlirdi. Dünyada bəzi ölkələr var ki, məsələn, Yeni Zelandiyası misal götürə bilərəm, onların bütün təhsil sistemi inküzivdir. Yəni onların təhsil sistemi, bütün məktəblər ötən əsrin sonlarından tam inküziv təhsil sistemində keçib. Böyük Britaniyada da bu məsələ çox populyardır və onlar da çalışırlar ki, inküzivliyə keçid ələsinlər. Bir sıra tədqiqatçı ağıllara görə, inküzivlik illüziyadır, tam inküzivlik mümkün deyil, uğurlu deyil. Ancaq Yeni Zelandiya təcrübəsi bizə göstərir ki, inküzivlik mümkündür, sadəcə onu düzgün şəkildə həyata keçirmək lazımdır.

İnküziv təhsil deyəndə biz onu başa düşürük ki, eyni sinif otaqlarında xüsusi uşaqlarla yanaşı, digər uşaqlar da eyni formada təhsil alırlar. Düzdür, bir çox ölkələr inküziv təhsili yanlış başa düşürlər. Onlara görə inküziv təhsilə yalnız xüsusi uşaqlar və yaxud xüsusi ehtiyacları olan uşaqlar cəlb olunur. Amma əslində bu, tamamilə yanlış yanaşmadır, inküziv təhsilin prinsiplərinə qarşıdır. İnküziv təhsil dedikdə yalnız xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlar deyil, eyni zamanda, digər uşaqların da ehtiyacları nəzərdə tutulur. Hətta Böyük Britaniyada son illərdə qəbul olunan təhsil qanunlarında inküzivlik sözünün tərifinə daha da genişləndirilib. İnküziv təhsilə xüsusi qayğıya ehtiyacı olan, heç bir qayğıya ehtiyacı olmayan və eyni zamanda cəmiyyətin inkişafına, insanların fərd olaraq aid edilər, bu isə inküzivliyə daha da inkişaf etdirir. İnküziv təhsilə nail olmağın ən yaxşı yolu, düşünürəm ki, təhsilalanların öyrənməyə qarşı münasibətinin nəzərə alınmasıdır. Onların öyrənmə üsulları, metodları müəllimlər, psixoloqlar tərəfindən nəzərə alınmalı və inküziv təhsil sistemi ona uyğun, bu standartlara cavab olaraq hazırlanmalıdır.

"Artıq 4 illik müəllimlik təcrübəm var"

- Təhsil almaqla yanaşı həm də müəllim kimi çalışırsınız. Edinburqdakı bir dərs gününüzü necə təsvir edərdiniz?

- Böyük Britaniyada müəllim kimi işləmək, həqiqətən mənə üçün çox böyük bir nailiyyətdir. Mənim

Rəvanə Şixəli:

"Yaxşı müəllim biliyi doğru, asan şəkildə ötürən, eyni zamanda düzgün tərbiyə verən və qarşısında olan fərdə inanan şəxsdir"

bu vaxta qədər müxtəlif məktəblərdə dörd illik müəllimlik təcrübəm var. Düşünürəm ki, bu şans qazanmam universiteti bitirdikdən sonra inküziv təhsillə bağlı kurslar götürməyim, bu sahədə özümü inkişaf etdirməyim sayəsində olub. Mən bakalavrı bitirdikdən sonra işləməyə başladım. Son kursda işləməklə yanaşı onlayn kurslara da qatıldım. Bir çox insan işləməyə başlayanda artıq öyrənməni dayandırır. Bu, mən dəyərdim ki, uğurlu bir qərar deyil. Çünki biz iş həyatımızda uğurlu olmaq üçün mütləq, davamlı şəkildə müəyyən vərəqlər, sessiyalar, kurslar götürməliyik ki, işlədiyimiz sahədə daha da inkişaf edə bilək. Bu öyrənmə davamlı olmalıdır.

Düşünürəm ki, bakalavr təhsilimlə yanaşı, iki il ərzində özümə qoyduğum investisiya mənə çox kömək elədi. Bu, Britaniyada işə qəbul prosesində keçdiyim müsahibədə də özünü göstərdi. Edinburqda çox məşhur olan Gorc Heriot Məktəbində işləyirəm. Sinfə daxil olanda artıq qarşılarda müəllimin olduğunu gördüklərinə görə artıq sizə fokuslanırlar. Burada uşaqların diqqətini ələ almaq üçün heç bir sinfi idarəetmə qaydalarından istifadə etməyə ehtiyac qalmır. Uşaqların tərbiyələrinin, müəllimlə, bir-birlərinə olan yanaşmalarının əsasını ailədə qoyulduğu üçün artıq bizim məktəbdə əziyyət çəkməyimizə ehtiyac qalmır.

- Sizcə uşaqlara uğurlu təhsil startı vermək üçün müəllim hansı keyfiyyətlərə malik olmalıdır?

- Düşünürəm ki, müəllim şagirdlərlə çox böyük bir bağ qurmalıdır. Pozitiv münasibətlər qurmalıdır ki, uşaq müəllimin yanında özünü təhlükəsiz hiss edəsin və istənilən bir problemi müəllimlə bölüşsün.

Şagird və müəllim arasında olan münasibət Böyük Britaniyada çox qabardılır. Tədqiqatlar da eyni nəticəni göstərir: müəllimin şagirdə, onun səhvlərinə olan pozitiv yanaşması çox önəmlidir. Hər şey həqiqətən müəllimləndən başlayır. Müəllimin pozitiv olması, öz həmkarları tərəfindən dəstəklənməsi də çox önəmlidir. Müəllimin motivasiyası da çox önəmlidir. O, motivasiyalı olduğu halda artıq şagirdə də motivasiya edə bilər.

"Müəllimliyi ən gözəl peşə olaraq seçirəm"

- Sizcə, yaxşı müəllim kimdir: yaxşı bilik ötürən, yoxsa tərbiyə verən və ya hər ikisini təmin edən?

- Mən deyərdim ki, müasir dövrdə müəllim işləmək çətin və yaxud çox maraqlı peşədir. Bu, sizin hansı ölkədə, eyni zamanda hansı məktəbdə işlədiyinizdən asılıdır. Əgər işlədiyiniz məktəbdə və yaxud universitetdə iş yoldaşlarınız sizi motivasiya edir, dəstəkləyirsə, eyni zamanda inkişafınız üçün sizinlə treninqlər təklif edərlərsə, onda müəllimlik mənə, çox maraqlı, qürurverici peşədir. Çünki hər gün başqa bir insanın inkişafına töhfə verirsiniz. Siz hər gün yeni bir şey öyrədirsiniz, öz fikirlərinizi qarşınızdakı insana ötürürsünüz, bunlar həmin insanın həyatında həlledici rol oynayır. Mən həqiqətən müəllimliyi ən gözəl peşə olaraq seçirəm. Çünki iş təcrübəmdə ingilis dilini sıfırdan öyrətdiyim şagirdlər olub ki, artıq onların ingiliscə sərbəst danışdığını görəndə bu peşənin gözəlliyinin, sehirli olduğunu fərqinə varmışdım ki, bunların hamısını mən etmişəm. Həqiqətən, öyrətmək, mən düşünürəm ki, dünyada ən gözəl bacarıqlardan biridir. Düşünürəm ki, yaxşı müəllim biliyi doğru, asan şəkildə ötürən, eyni zamanda düzgün şəkildə tərbiyə verən və qarşısında olan fərdə inanan müəllimdir.

Müəllimin nəinki sözləri, hər bir baxışı, hər bir yanaşması, səs tonu, bədəni dili çox önəmlidir. Düşünürəm ki, cəmiyyətin inkişafına, insanların fərd olaraq yetişdirilməsinə böyük mənada töhfə verənlər müəllimlərdir. Ona görə müəllimlərin rolu bizim cəmiyyətdə çox böyükdür.

- Şagirdlərlə iş sizdə nə kimi hiss və motivasiyalar yaradır?

- Qarşımdakı hər hansı bir şagirdə yeni bir şey öyrədəndə və bunun uğurlu olduğunu görəndə bu, mənə çox sehirli gəlir. Onda düşünürəm ki, müəllimliyi hələ də davam etdirə bilərəm. Amma karyerəmdə məqalələr yazan tədqiqatçılara görəndə, bu da mənim diqqətimi çəkir. Edinburq Universitetində imtahanlarda yüksək qiymətlər almışam, görəndə ki, mənə həqiqətən tədqiqatlar aparmaq yaxşıdır. Orijinal fikirləri ortaya qoya bilərəm, bunlar tədqiqat işində çox

önəmlidir. Düşünürəm ki, karyerəmin müəyyən bir dövründə müəllimliklə yanaşı tədqiqat işlərini həyata keçirmək istərdim.

"Uşaqların təhsil və tərbiyəsində valideyn böyük rol oynayır"

- Biz uşaqların təhsilində və tərbiyəsində nələrə diqqət artırmalıyıq ki, cəmiyyət üçün faydalı vətəndaşlar kimi yetişsinlər?

- Bu suala belə bir cavab verə bilərəm ki, uşaqların təhsil və tərbiyəsində müəllimləndən çox valideyn böyük rol oynayır. Valideynlərin, eyni zamanda müəllimlərin uşağa olan yanaşması onların cəmiyyət üçün faydalı vətəndaş olub-olmamağını müəyyənləşdirir.

Bir nümunə gətirəm. Şagirdlərimdən biri bu yaxınlarda çöldə oynayırdı yığılımı, qıçını tutub ağlayırdı. Bu zaman valideyni gəlib dedi ki, "sən çox cəsarət, əhsən sənə, yığılımsan, amma görəndə ki, sən bunun öhdəsindən gələ bilərsən". Uşaq ağlamağı dayandırdı, çünki gördü ki, anasının ondan gözləntiləri çox gözəldir. Düşünürəm ki, bunlar çox önəmlidir. Valideynin uşağa olan yanaşması fərd olaraq ona çox böyük təsir edir. Şagirdlərə, onların potensialına inanmaq, pozitiv olmaq, onları aşıqlamaq, fikirlərinə önəm vermək, həyatları, təhsilləri haqqında qərar verərək fikirlərini öyrənmək və hörmət etmək onların tərbiyəsi və təhsilində çox önəmlidir.

"Mənim iş yoldaşlarım Qarabağ futbol komandamızı da tanıyırlar"

- Edinburqda işləyən azərbaycanlı müəllim. Bu, necə bir hissdir, xarici tədris mühitində işləməyə necə bənzəyir? Dərs demək, çətin deyil ki? Həmkarlarınızın sizin barənizdə fikirlərini bilmək də maraqlı olardı...

- Burada işləmək çox gözəldir. Çünki sizin şəxsi dəyərləriniz, uşaqlara olan münasibətiniz dərsə keçmə üslubunuzdan çox önəmlidir. Elə ölkələr var ki, onlarda müəllimin dərsə keçmə metodları daha önəmlidir. Amma burada sizin müəllim olaraq şəxsi keyfiyyətləriniz və uşaqlara olan münasibətiniz dərsə keçmə keyfiyyətlərinizin önünə keçir. Onlar üçün bu dəyərlər daha önəmlidir. Mənim iş yoldaşlarım artıq Qarabağımızı, Qarabağ futbol komandamızı da tanıyırlar. Komandamız qəlib gələndə mənə təbrik etmişdilər. Azərbaycan haqqında çox şey öyrəniblər. Çünki mən hər dəfə Azərbaycan haqqında danışırım.

Bizdə hər ayın sonunda direktor tərəfindən dəyərləndirmə olur və mənə çox pozitiv dəstək verirlər. Hər dəfə soruşuram ki, hansı sahələr üzrə özümü inkişaf etdirə bilərəm, mənə bildiriirlər ki, siz elə beləcə də davam edin, biz sizdən çox razıyıq. Mən də bundan çox xoşbəxtəm. Hətta mənim müqaviləmi də uzadıblar. Müqaviləm sadəcə beş aylıq idi, amma artıq onu tədris ilinin sonuna artırıblar. Burada Azərbaycanı təmsil edərdim, hər bir hərəkətim, sözüm, hər bir yanaşmam mənə əlavə olaraq ölkəni təmsil edir. Ona görə daha diqqətli olmağa çalışıram.

- Təhsildə bərabər və əlçatan öyrənmə mühitinin yaradılması. Bu sahədə nə kimi ideyalarınız var?

- Təhsildə əlçatan, bərabər öyrənmə mühitinin yaradılması hazırda bütün dünyada populyar olan mövzulardan biridir. Bu sahədə çoxlu araşdırmalar aparılıb da, təəssüf ki, tədqiqatçılar bu suala cavab tapmayıb. Düşünürəm ki, bunlar sosial, eyni zamanda iqtisadi kapitala əlaqəlidir. Fəlsəfi cəhətdən belə yanaşırıqlar ki, təhsildə əlçatan, eyni zamanda bərabər mühit hər bir insan üçün yaradılmalıdır. Təhsildə bərabərsizliyin səbəbləri kimi dövlətlərin təhsilə olan yanaşmasını qeyd edirlər. Onu deyir bilərəm ki, təhsildə bərabər və əlçatan mühitin yaradılması üçün təkə müəllimin sözləri, çox təəssüf ki, kifayət deyil. Müəllimləndən əlavə bütün təhsil müəssisələri bu sahə üzrə işləməli, əlçatanlıq və bərabərlik üçün iqtisadi kapital qoyulmalıdır. Söhbət təkə maddi imkanlardan getmir, mənəvi dəstək, valideynlərin uşaqlara yanaşması vacibdir. Bunlar hər bir uşaq üçün fərqlidir. Bütün bu fərqliliklər müəllimlər tərəfindən diqqətə alınıb və onlar uşağın evdə əldə edə bilməyəcəyi imkanı sinifdə yaratsa, burada inkişafdan söz açmaq olar. İnanıram ki, bu, uşaqlara da pozitiv şəkildə təsir edər.

Oruc MUSTAFAYEV

31 Mart Azərbaycanlıların Soyqırımı Günüdür

Erməni şovinist millətçilərinin azərbaycanlılara qarşı soyqırımı siyasətinin iki yüz ildən artıq tarixi vardır. Bu mənfur siyasətin qayəsi azərbaycanlıları öz tarixi torpaqlarından qovmaq, bu ərazilərdə mifik "Böyük Ermənistan" dövləti yaratmaq olmuşdur. Müəyyən tarixi dövrlərdə bəzi aparıcı dünya dövlətlərinin planlarına uyğun gələn bu siyasəti reallaşdırmaq üçün ardıcıl olaraq ideoloji, hərbi və təşkilati xarakterli tədbirlər həyata keçirilmişdir. Xalqımızın tarixi kobud surətdə təhrif olunmuş, erməni tarixçiləri və ideoloqları toponimlərimizi, mədəniyyət abidələrimizi öz adlarına çıxmaq üçün davamlı səylər göstərmişlər. Onilliklər boyu davam edən soyqırımı siyasəti total ideoloji təcavüz, terror, hətta ayrı-ayrı vaxtlarda tammiqiyahı hərbi əməliyyatlarla müşayiət olunmuşdur.

*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin
31 Mart Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü münasibəti ilə
Azərbaycan xalqına 27 mart 2003-cü il tarixli müraciətindən*

BƏŞƏRİ CİNAYƏT – ERMƏNİ VƏHŞİLİYİ

Erməni millətçiləri tarixin müxtəlif mərhələlərində mifik "Böyük Ermənistan" ideyasını gerçəkləşdirmək məqsədilə soydaşlarımıza qarşı etnik təmizləmə, deportasiya və soyqırımları həyata keçirmişlər. Azərbaycan xalqının başına gətirilən ən dəhşətli faciələrdən biri də 1918-ci ilin mart-aprel aylarında Bakı Sovetinin mandati altında fəaliyyət göstərən daşnak-bolşevik silahlı dəstələri tərəfindən xüsusi qəddarlıqla törədilmiş kütləvi qırğınlardır.

Bakıdakı erməni vəhşilikləri

Bakı Xalq Komissarları Sovetinin sədri Stepan Şaumyanın başçılıq etdiyi bolşevik-daşnak rejiminin hakimiyyəti dövründə Azərbaycanda güclənərkən olan milli dirçəliş prosesi, "Müsavat" partiyasının durmadan artan nüfuzu bolşevik-daşnak qruplarını daha da yaxınlaşdırdı. Bolşeviklərin yerli əhali arasında heç bir nüfuzu, sosial dayağı yox idi. Bunu 1917-ci ilin oktyabrında Bakı Sovetinə keçirilən seçkilərin nəticələri də aydın göstərirdi. Seçkilərdə cüzi səs qazanan bolşeviklər "Müsavat" partiyasına ciddi şəkildə uduzmuşdu. "Müsavat"ın Azərbaycanın ərazi muxtariyyəti və siyasi hakimiyyəti uğrunda inamlı mübarizəsi bolşevikləri ciddi narahat edirdi. Elə buna görə də S.Şaumyan Bakıda azərbaycanlılara qarşı milli qırğın törədərək, xalqın oyanmaqda olan milli azadlıq, qurtuluş hərəkatını beşikdə iken boğmaq, "Müsavat" partiyasının sosial bazasını zəiflətmək, müsəlmanlara "dərs vermək" istəyirdi.

Bakının türk-müsəlman əhalisinə qarşı soyqırımına ciddi hazırlaşan S.Şaumyan İosif Stalinə məktub yazaraq, Qafqaz Qırmızı ordusunun təşkilatı üçün təcili surətdə on milyon rubl göndərilməsini xahiş edirdi. Bolşeviklərin S.Şaumyana göndərdikləri ərzaq eşelonları bu dövrdə Şimali Qafqazda yaranmış Terek-Dağıstan müsəlman hökumətinin maneçilik törətməsi nəticəsində Bakıya yetişməyə də, ermənilər Moskva-dan böyük mənaəvi dəstək aldılar. 1917-ci ilin 29 dekabrında Lenin Türkiyə ərazisində ermənilərə muxtariyyət verilməsinə dair sənəd imzaladı. Bu sənəd daşnak-bolşevik ittifaqını daha da gücləndirdi. Bakıda törədilən 1918-ci ilin mart soyqırımı

rımında "Daşnaksutyun" bolşeviklərin zərbə qüvvəsini təşkil etdi. Digər tərəfdən, S.Şaumyanın təşkilatçılığı ilə Birinci Dünya müharibəsi cəbhələrindən geri çəkilən erməni əsgər və zabitləri Bakıda cəmləndirildi. Sonradan, 1918-ci il aprelin 19-da Bakı Sovetinin yığılmasında S.Şaumyan etiraf etmişdi ki, Bakının milli tərkibi onu çox qorxudurmuş və o, erməni-daşnak alaylarının köməyindən heç cür imtina edə bilməzdi. Haqiqətən də, Bakıda azərbaycanlılara qarşı törədilən mart soyqırımının əsas təşkilatçısı və icraçısı V.Leninin Qafqaz işləri üzrə müvəqqəti fəvqəladə komissar təyini etdiyi S.Şaumyan idi. Onun təşkil etdiyi "Qırmızı ordu"nun tərkibi də, demək olar ki, tamamilə ermənilərdən ibarət olmuşdur.

"Evelina" münasibəti

Bu cinayəti həyata keçirmək üçün bəhanə lazım idi. Bu məqsədlə "Evelina" münasibəti törədildi. Azərbaycan milyonçusu Hacı Zeynalabdin Tağıyevin Lənkəranda xidmət edən oğlu Məhəmməd Tağıyev təsadüfən öz öləndəki silahdan açılan atəş nəticəsində həlak olmuş, müsəlman alayının zabitləri onun dəfnində iştirak etmək üçün Bakıya gəlmişdilər. Dəfn mərasimindən sonra zabitlər "Evelina" gəmisini ilə Lənkərana qayıtmalı idilər. Ölverişli məqamın yetişdiyini gören ermənilər gizli şəkildə Rus Milli Şurası, Xəzər matrosları, eser və menşevik partiyaları arasında belə bir şeyə yaydılar ki, guya "Evelina" ilə gedən zabitlər Lənkəranda olan müsəlman hərbi dəstələri ilə birlikdə Muğandakı rus-molokan kəndlərini məhv etmək tapşırığı almışlar. Bu təxribat xarakterli şeyə öz nəticəsini verdi, Bakıda olan bütün qeyri-

Tarixi faktların izi ilə

azərbaycanlı siyasi və hərbi qüvvələr "Evelina" gəmisinin türk-silah edilməsinə tərəfdar oldu. Təcili şəkildə, martın 30-da Bakı şəhəri mədən-zavod rayonlarının İnkilabi Müdafiə Komitəsi yaradıldı. Həmin Komitənin təşəbbüsü ilə "Evelina"-nın Lənkərana yola düşməsi dayanandırıldı və gəmidəki zabitlər türk-silah edildi. Müsəlman əhalisi məscidlərə toplanaraq, silahların qaytarılmasını tələb etdi. Vəziyyətin ciddi xarakter aldığı görün Azərbaycanın milli təşkilatlarının nümayəndələri İnkilabi Komitəyə gəlib, alınmış silahları "Hümmət" müsəlman bolşevik komitəsi vasitəsilə qaytarmağa cəhd göstərdilər. Martın 30-da Nəriman Nərimanovun evində S.Şaumyanla və həmin gün İnkilabi Müdafiə Komitəsində M.Ə.Rəsulzadə ilə keçirilən görüşlərdə müəyyən razılıq əldə edilməsinə, silahların qaytarılmasına və verilməsinə baxmayaraq, bolşevik-daşnak koalisiyası sözüünə əməl etmədi.

Ermənilər gənc qadınları diri-diri divara mıxlamışdılar

Martın 30-da saat 16:40 radələrində erməni kilsəsinin yanında toplaşan daşnak dəstələri müsəlmanlara atəş açdılar və soyqırma başladılar. Martın 31-də səhər tezdən bolşevik-daşnak dəstələri azərbaycanlıları yaşayan "Kəpçixana", "Məmmədli" və digər Azərbaycan məhəllələrinə hücum etdilər. S.Şaumyanın xahişi və Leninin xüsusi göstərişi ilə Saritsından göndərilən 2 təyyarə havadan, hərbi gəmilər isə dənizdən şəhərin azərbaycanlıları yaşayan məhəllələrini bombalamağa başladılar. Azərbaycan xalqına divan tutmaq üçün əllərinə girəvə düşmüş daşnaklar erməni neft sənayeçilərinin barajlarında qoyulmuş

toplardan Abşeronun şimalındakı kəndləri də atəşə tutdular. Martın 31-də səhərə yaxın bütün erməni hərbi dəstələrinin başçıları və silahlanmış erməni ziyalıları İnkilabi Müdafiə Komitəsinin qərarına göndərildilər. Onlar qısa vaxtda təlimatlandıraraq müsəlman məhəllələrinə göndərildilər. Yaxşı silahlanmış və hazırlanmış erməni əsgərləri müsəlmanların evlərinə soxulur, sakinləri öldürür, onları xəncər və süngü ilə doğrayır, uşaqları yanan evlərin içinə atır, körpə uşaqları süngülərin ucuna keçirirdilər. Dinc əhalini qorxudan dəhşətə gətirib, istədiklərinə nail olmaq üçün hər cür vəhşiliyə əl atan bolşevik-erməni cəlladları müsəlman qadınlarını daha ağır formada qətlə yetirirdilər. Şəhərin təkə bir yerində qulaqlar, burunları kəsilmiş, qadınları yirtilmiş 57 müsəlman qadının meyiti diridiri divara mıxlamışdılar. Qaçıb canını qurtarmağa çalışan əhalini gülləbaran etmək üçün şəhərin müvafiq yerlərində əvvəlcədən pulemyotlar qoyulmuşdu.

Bir çox müsəlman məhəllələri məhv edildikdən sonra martın 31-də axşamüstü İçərişəhərin alınması əməliyyatı başlandı. Bununla bağlı Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti qurulduqdan sonra yaradılan fəvqəladə istintaq komissiyası sədrinin Ədliyyə Nazirliyinə təqdim etdiyi məruzədə aşağıdakı faktlar göstərilir: Nəkolay (indiki İstiqlaliyyət) küçəsi ilə hücum keçmiş erməni əsgərlərinə başlıca olaraq, erməni ziyalıların nümayəndələri rəhbərlik ediblər. Belə dəstələrdən biri evə girib, səkkiz qadın və uşağı güllələmişdir. Başqa dəstə Fars küçəsində Bala Əhməd Muxtarovun evinə girərək, doqquz müsəlmanı küçəyə çıxarmış və kilsə meydanında güllələmiş,

meyitlərin ikisini "Dağıstan" məhəllələrində atəşə atmışlar...

Dəhşətli soyqırımına məruz qalan azərbaycanlılar martın 31-də müqavimətə dayandırdılar. Lakin erməni daşnak birləşmələri soyqırımını aprelin 2-si gecədən xeyli keçənədək davam etdirdilər.

Mart soyqırımı nəticəsində təkə Bakıda 12 mindən çox azərbaycanlı qətlə yetirilmişdi

Rəsmi məlumatlara görə, mart soyqırımı nəticəsində Bakıda 12 mindən çox azərbaycanlı qətlə yetirilmişdi. Bolşevik daşnak birləşmələri "Kaspi" mətbəəsini, "Açıq söz" qəzetinin redaksiyasını, "İsmailiyyə" (hazırda Milli Elmlər Akademiyası Reyaset Heyətinin binası) binasını yandırmış, "Təzəvir" məscidinin minarələrini top atəşi ilə zədələmişdilər. Daşnak-bolşevik hərbi birləşmələri Bakıdan sonra Qarabağın bölgələrində, həmçinin Şərqi Anadoluda, Cənubi Azərbaycanda da Azərbaycan xalqına qarşı soyqırımları həyata keçirdilər.

1918-ci il mart soyqırımına qədər Azərbaycanın milli demokratik

qüvvələri Rusiya tərkibində milli-məhəlli muxtariyyət tələbi ilə çıxış edirdilər, artıq qırğınlardan sonra bu ümidlər boşa çıxdı. Mart soyqırımını nəticəsində sovetləşmə ideyasına güclü zərbə vuruldu, xalqın müstəqil dövlətçiliyini bərpa etmək əzmi daha da gücləndi.

Soyqırımı nəticəsində ümumilikdə 70 mindən çox azərbaycanlı xüsusi qəddarlıqla qətlə yetirilib

1918-ci ilin mart soyqırımları öz amansızlığına və miqyasına görə təkə Azərbaycan deyil, başqar tarixində də ən qanlı faciələrdəndir. Erməni daşnakları və bolşeviklər təkə Bakıda deyil, Şamaxıda, Qubada, Qarabağda, Zəngəzürdə, Naxçıvanda, Lənkəranda, Gəncədə və digər bölgələrdə azərbaycanlı əhaliyə qarşı ağılsız vəhşiliklər törədərək 70 mindən çox günahsız insanı xüsusi qəddarlıqla qətlə yetirib, kəndləri yandıraraq, sakinləri yurd-yuvalarından didərgin salıblar. Erməni silahlı dəstələri Bakı qəzasında 229, Gəncə qəzasında 272, Zəngəzur mahalında 115, Qarabağda isə 157 kəndi yerlə-yeksan ediblər.

1998-ci il martın 26-da Ümummilli Lider Heydər Əliyevin imzaladığı "Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanında həmin dəhşətli hadisələrə adekvat siyasi qiymət verilib və 31 mart "Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü" elan edilmişdir. Erməni-bolşevik silahlı dəstələrinin 100 il əvvəl azərbaycanlılara qarşı törətdikləri bəşəri cinayətlər barədə həqiqətlərin ölkə və dünya ictimaiyyətinə daha dolğun çatdırılması məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidenti 18 yanvar 2018-ci ildə "1918-ci il azərbaycanlıların soyqırımının 100 illiyi haqqında" Sərəncam imzalamışdır.

Quba Soyqırımı Memorial Kompleksi

2007-ci ildə Quba şəhərində tikinti məqsədilə aparılan qazıntılar zamanı aşkar edilmiş kütləvi məzarlıq 1918-ci ilin may ayında bolşevik adı altında quldur erməni dəstələri tərəfindən törədilmiş Qubanın müsəlman əhalisinin soyqırımının əyani sübutu olmuşdur. Bu həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Azərbaycan xalqının gələcək nəsillərinin milli yaddaşının qorunması və soyqırımı qurbanlarının xatirəsinin əbədiləşdirilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev 30 dekabr 2009-cu il tarixli Sərəncamı ilə Quba şəhərində Quba Soyqırımı Memorial Kompleksinin yaradılmasına qərar vermişdir. Memorial Kompleks 2012-2013-cü illərdə Quba şəhərində Qudyalçayın sol sahilində, keçmiş stadion ərazisində inşa edilmiş və 2013-cü il sentyabrın 18-də açılmışdır. Kompleksin ümumi sahəsi 3,5 hektardır və 5 hissədən ibarətdir.

Niyazi RƏHİMOV

ALİ TƏHSİLDƏ KEYFİYYƏTİN TƏMİNATI

- Universitetlərin akkreditasiyası nə deməkdir və nə üçün lazımdır?

Universitetlər üçün akkreditasiya çox önəmli bir prosesdir. Bu prosesin nə demək olduğundan, əhəmiyyətindən danışırıqsa, akkreditasiya universitetin prestijini, güvənini, beynəlxalq tanınması üçün vacib bir etiket kimi görünür. Akkreditasiya universitetin keyfiyyət təminatıdır. Buna görə də akkreditasiya dedikdə, yalnız universitetin kampusu, binası, müəllim heyəti deyil, A-dan Z-yə bütün imkanlarına baxılır. Yəni bir universitetin rəsmi çəkiliş, burada ali məktəbə aid bütün məqamların nəzərə alınması vacibdir. Dolayısı ilə hər şey qaydasındadırsa, doğrudursa, o zaman universitet akkreditasiya alır. Bu, vacib bir keyfiyyət standartı və ölçmədir. Həm də bu, birdəfəlik deyil. Deyək ki, akkreditasiya beş il, bəzi ölkələrdə isə dörd il çəkir. 4-5 ildən sonra universitetin təkrar akkreditasiyadan keçməsi lazımdır ki, onun inkişaf yolunda davam etdiyini və dayanıqlı olduğunu görə bilərsiniz. Beləliklə, keyfiyyət təminatı və ya standartlar birdəfəlik deyil, universitetlər üçün davamlı, daim inkişaf edən və yeniləşən çox önəmli bir gücdür.

- Akkreditasiya ali məktəblər qarşısında nə kimi öhdəliklər qoyur?

Təbii ki, bu, belədir. Çünki akkreditasiyanı həyata keçirən, əgər milli akkreditasiyadırsa, deyək ki, Azərbaycanda TKTA, beynəlxalq akkreditasiyadırsa, Avropada və Amerikada və ya başqa yerdədirsə, bu qurumların sərbəlləri, onların standartları var. Ekspertlər gəlir, ali məktəblə yaxından tanış olar, dərindən təhlil edər, sonra təsdiqləyər. Yalnız bundan sonra universitet akkreditasiya alır. Bu da o deməkdir ki, verdiyi sözə, vədə əməl etməlidir. Bir-iki il, 4 il sonra təkrar gəldiyinə universitet eyni inkişaf tempində olmalı, prosesin eyni şəkildə davam etməsi lazımdır. Bu da universitetin yükümlü olduğu şeydir. Həm maliyyə, həm akademik, həm də tədqiqat yükümlü olduğu şeydir. Ali məktəbin təhsil alanları, cəmiyyət, tabe olduğu nazirlik, akademik, professor-müəllim heyəti qarşısında məsuliyyəti var. Buna görə də akkreditasiya universitetlər üçün, mənə görə, zəruri şərtdir. Bu, universitet üçün həm daxili, həm də beynəlxalq ələmə çıxmaq baxımından güvəndir. Ona görə də bu öhdəliklər, maddi yükümlülükdən bəhs etmədən, universitetdə tədrisin, tədqiqatların keyfiyyətinin, cəmiyyətə xidmət missiyasının vacibliyini göstərir. Bu, bir məsuliyyətdir, universitetin görevi, missiyası da budur. Dövlət universitetlərinə fəaliyyətləri üçün yol açdı, onlara dəstək oldu, xalq da öz övladlarını oraya oxumağa göndərdi. Müəllimlər də təhsilli gənclər yetişdirmək üçün oradadır. Bu, önəmli, hətta milli bir öhdəlikdir, çünki sonda biz gələcək nəsilləri yetişdiririk. Bunların da keyfiyyətinin etibarlılığı akkreditasiya vasitəsilə ölə bilər.

- Tələbələr və universitetlər üçün akkreditasiyanın hansı üstünlüklərini qeyd edərdiniz?

Akkreditasiya universitetlərə, müəllimlərə, tələbələrə çox böyük üstünlüklər verə bilər. Deyək ki, mən bir tələbə olaraq beynəlxalq akkreditasiyadan keçmiş bir universitetdən müəyyən bir proqram üzrə məzun olduğum zaman bu etiketi qürurla daşıyıram. Çünki aldığı təhsil keyfiyyəti akkreditasiya qurumu tərəfindən təsdiqlənmişdir. Məzun başqa bir ölkəyə getdiyi zaman diplom aldığı universitetin keyfiyyətini necə anladacağı? Bizim akkreditasiyamız var dediyin zaman sənə "oldu, bu ayrı məsələ"

deyər. Onun nə anlama gəldiyini başa düşərlər, çünki akkreditasiyanın nə olduğunu, onu əldə etmənin çətinliyini bilirərsə, aldığı diplomu verən universitetin də akkreditasiya normalarına, standartlara sahib bir universitet olduğunu anlayırlar. Bu səbəbdən də akkreditasiya tələbələrə məzun olduqdan sonra iş taparkən, başqa bir universitetlə gedib orada magistr, doktorantura kimi yüksək səviyyəli ali təhsil almalarda onlara böyük üstünlüklər verir.

Bir universitet daxilində də eyni hal keçə bilər. Öz ölkələrində, bölgələrində test edilmiş, keyfiyyətinə təminat verilmiş, prestijli qurumlar tərəfindən akkreditasiya almış yüksək səviyyəli universitetlər məsuliyyətlə fəaliyyətlərinə davam edirlər. Burada xaricdən layihə almaq, nüfuzlu universitetlərlə işbirliyi həyata keçirmək üçün ali məktəbin keyfiyyət təminatına baxılır. Yəni, Amerikadakı, Avropadakı bir universitet buradakı universitetə gəlmədən, onu görmədən, sadəcə vəb sahifəsinə baxmaq ilə onun keyfiyyəti barədə nə məlumat alacaq?

Yalnız akkreditasiyasını gördüyü zaman deyəcək: bunlar bizim kriteriyalara uyğun və etibarlı bir universitetdir. Deyəcək ki, bəli, bu universitetlə işbirliyi edə bilərsiniz. Yalnız bu halda Avropa Birliyindən, UNESCO-dan, Dünya Bankından, Erasmus-dan layihə ala, hər cür prioritet mövzu üzrə birgə proqram həyata keçirə bilərsiniz, əməkdaşlıq və layihələr üçün yaxşı universitet tapmaq şansın olar və s.

Bu baxımdan bir çox üstünlüklərə sahib ola bilərsiniz. Bu, əlbəttə ki, universitet üçün əlavə prestijdir, ölkənin qüruru olmaq deməkdir.

- Akkreditasiya təhsilin keyfiyyətinə necə təsir edir?

Akkreditasiya dedikdə, universitetlərdə keyfiyyət təminatının təsdiqlənməsidir. Yəni, universitetin təclandirilməsidir. Yəni keyfiyyət təminatı var, amma bunu necə isbat edə bilərsiniz? Akkreditasiyadır bunu isbat edən. Universitetin tacı varsa, bu, onun keyfiyyət göstəricisidir. Dediym kimi, bu, bir məsuliyyətdir. Bu tədrisin keyfiyyətini davamlı olaraq yaxşılaşdırmaq ezmində olduğunuzdur. Çünki keyfiyyətdə davamlı olaraq yaxşılaşma vardır. Yəni, "mən akkreditasiya oldum, artıq bundan sonra kənara çəkilmir" deyə bilməzsiniz. Sürekli yaxşılaşma üçün imkan var. O üzündən də akkreditasiya 4-5 ildə bir dəfə keçirilir, təkrarlanır, çünki daim inkişafda olma vacibdir. Aşağı getməməsi lazım ki, inkişafda dayanıqlı olsun. Akkreditasiya ali təhsildə keyfiyyətin təminatı üçün önəmlidir.

- Universitet akkreditasiya olmadan fəaliyyət göstərə bilərmi?

Buna cavabım "xeyr" olar. Çünki ən pis ehtimalla ölkə daxilində olan universitetin öz milli akkreditasiyasını almaması lazımdır. Yəni, akkreditasiyasını TKTA-dan almaması lazımdır. Başqa ölkələrdə də bunlar keçə bilər. Öncə öz ölkəndə akkreditasiya almağın lazımdır. Xaricdə beynəlxalq akkreditasiya almaq isə 2 dəfə təclandırmaq kimi düşünülür. O zaman sərbəlləri aşması olacaqsınız və daha prestijli olacaq. Bir universitet akkreditasiya olunmazsa, verdiyi diplomların tanınması keçərlidir. Dolayısı ilə bu universitet saxta diplom verən qurumlar kimi olur. Sənin diplomunu kim təsdiqləyir? Çünki Təhsil Nazirliyi o diplomu təsdiqləmişdir, diplomun keçərliliyi varmı? Burada sənədin təsdiqlənmiş, onu Avropada və ya başqa bir ölkədə kimsə qəbul etməz. Bu, belədir.

Ali Təhsildə Keyfiyyət Təminatı Agentliklərinin Mərkəzi və Şərqi Avropa Şəbəkəsinin vitse-prezidenti professor Olgun Çiçək "Azərbaycan müəllimi" qəzetinə müsahibəsində ali təhsildə keyfiyyət təminatı, milli və beynəlxalq akkreditasiya qaydaları, bu sahədə dünyada baş verən yeniliklərin prosese təsiri, eləcə də Azərbaycan universitetlərinin inkişafı barədə fikirlərini bölüşüb.

Olgun Çiçək:

"Akkreditasiya universitetlər üçün davamlı, daim inkişaf edən və yeniləşən çox önəmli bir gücdür"

- Biz milli və beynəlxalq akkreditasiyadan danışırıq. Metodologiyalarda fərqlər varmı?

Milli və beynəlxalq akkreditasiyalarda fərqliliklər, əlbəttə, olur. Avropa Birliyini düşündüyümüzə hazırda qüvvədə olan standartlar var ki, bütün Avropa ölkələrində keyfiyyət təminatı, akkreditasiyada istifadə olunan standart və ölçülərdir. Bütün Avropa ölkələrinin universitetləri bunları tətbiq etdiyi üçün orada bir standartlaşma və vahid kriteriyalar var. Ancaq Avropadan kənarda, Amerikada, Asiyada, Afrikada və s. fərqli ölkələrdə fərqli akkreditasiya təcrübələri var. Milli akkreditasiya ölkənin öz prioritet ehtiyac normaları və gözləntiləri istiqamətində qarşıya qoyulan standart və qaydalar, kriteriyalardır.

Amma beynəlxalq akkreditasiyalarda daha universal kriteriyalar görünür. Universitetin akademik kredit, integrativliyi, akademik etik kimi xüsusiyyətləri, sosial, cəmiyyətə xidmət öhdəlikləri, regional inkişaf dəstək kimi daha vacib hədəflər qoyula və meyarlar da ola bilər. Bundan əlavə, beynəlxalq akkreditasiyaların sadəcə ölkədəki standartlara və keyfiyyət səviyyəsinə görə deyil, həm də beynəlxalq standartlara uyğun dəyərləndirmə və yoxlamaların nəticələrinə görə aparıldığı üçün bir qədər yüksək olduğunu deyə bilərsiniz.

Yeni texniki yeniliklərdən daha çox evristik, daha universal yüksək ali təhsil standartları və keyfiyyət səviyyəsi nəzərə alınır. Ona görə də arada fərqliliklərə görə bilirik. Amma fikir və ya nəticə olaraq məqsəd eynidir - sonda bir akkreditasiya keyfiyyətin təsdiqlənməsi baş verir. Keyfiyyət səviyyəsi (bir, üç və ya beş) müəyyən olur. Bəzi ölkələrin standartları beynəlxalq standartlardan yüksək ola bilər. Bu, əslində seçimin, inkişaf və ya ölkədəki qanun və qaydaların tələb etdiyi məsələ ola bilər.

- Siz Avropa universitetlərinin akkreditasiya normaları barədə nə deyə bilərsiniz? Yeniliklər özünü nədə göstərir?

Avropa universitetlərinin akkreditasiya normaları 2015-ci ildə yenilənmişdir. Ondan sonrakı mərhələdə yenilənmə olmadı, hətlik 2015-ci il yenilənməsi tətbiq olunur. Amma hazırda son 2 ildir ki, pandemiyanın sonuna bənzər yenilənməsi vacibliyindən danışırlar. "Yeniliklər nələdir" - deyəsən olsaq, pandemiyanın sonuna bənzər təhsil öhdəlikləri. Pandemiyanın sonuna normal universitetin dərs və ixtisaslarından əlavə, daha spesifik mövzularda proqramlar, kurslar, dərslər, tələməyə gətirən məsələlər bir universitetdə uzmanlıq dərsi ala bilərsiniz, onlayn da təhsil ala bilərsiniz. Digər tərəfdən bunları kreditləndirmək, onun keyfiyyətini, standartlarının müəyyən edilməsi məsələsi, süni intellekt (SI) ortaya çıxdı. SI-nin tətbiqi, onun keyfiyyət və akkreditasiya təminatı necə olacaq? Yəni, son zamanlarda texnologiyalar ilə yanaşı, bir çox dəyişikliklər də gündəmdir. Bunlar hazırda inkişafda olan sahələrdir. Bu, təbii ki, hələ başlanğıcdır. Məncə, düzgün bir yoldaydıq, burada bir işıq, bir ümid, bir iradə var. Universitetlərdə də bir motivasiya var. Bunu onların həm beynəlxalq akkreditasiya almalardan, həm də reytinglərə maraqlarının və əlaqələrinin artmağa başladığından söyləyə bilərsiniz. Yavaş-yavaş yeni işbirlikləri artıqca universitetlər daha çox inkişaf edə bilər. Buna inanıram. Marağa da var, inam da var, dəstək də var. Ümid edirik ki, həm daxildən, həm xaricdən olan ikitərəfli təşəbbüslərlə yeniliklər başlayacaq.

- Universitetlər inkişaf edir, yeniliklər baş verir, akkreditasiya qaydalarında dəyişmələr varmı?

Bəli, universitetlər inkişaf edir, hər cür keyfiyyət və akkreditasiya qaydaları da yenilənir. Bu, qəbul edilir. Amerikada da belədir. Məsələn, keyfiyyət təminatı agentlikləri, Azərbaycanda TKTA kimi zaman-zaman standartlarını, kriteriyalarını yeniləyirlər. Bu dəyişikliklər və yaşanan təkmilləşmələrə uyğun olaraq da onlar öz metodologiyalarını

yeniləyirlər, çünki eyni şəkildə irəli gedə bilməzlər. Kriteriyalarını yeniləri ilə əvəzləyə, yüksəldə və ya ləğv edə bilərlər. Yəni, bu yeniləmələr günün ehtiyaclarına, ümumi gözləntilərə uyğun olaraq həyata keçirilir və bu, təbii. Bunu edərkən də 3-5 nəfər oturub öz düşüncələrinə əsasən bu yeniləmələri etmirlər. Onlar universitetlərdə danışıqlar aparır, bütün daxili və xarici tərəflərlə görüşürək belə qərarlar verirlər. Nazirliklərlə də əlaqə saxlayır, tələbələrə, sənaye sektoruna şirkətlərə də görüşürlər. Əvvəlcə özlərini təftiş edirlər, bu da gözəl bir şeydir. Yəni bugünkü sürətli inkişaf da bunu zəruri edir. Dəyişikliklərə qarşı sizin də dəyişməyiniz və ona uyğun hala gəlməyiniz vacibdir. Universitetlər necə dəyişib inkişaf edirlərsə, akkreditasiya qurumları da dəyişib inkişaf edirlər. Qaydalarını yeniləyirlər, bu, qəbul edilir. Dünyanın hər yerində belədir.

Son illərdə belə bir trend də müşahidə olunmağa başlayıb. Beynəlxalq akkreditasiya qurumlarında son illərdə artıq gerçəkdən hər kəs qloballaşdırılıb. Yəni, Almaniya kimi hansısa bir qurum İndoneziyada, Vyetnamda akkreditasiya aparır, İngiltərədəki bir qurum Cənubi Amerikada, Şərqdəki bir qurum eyni işi Avropada görür, Avropadakı bir qurum isə Afrikadakı bir universitetdə akkreditasiya aparır. Akkreditasiya qurumları da qloballaşır, standartlar bir-birinə yaxınlaşır. Yəni Avropanın standartları bir az daha "yaşlanmış", Amerikada isə bəlli proqramlar oturmamışdır. Bunlar artıq bütün dünyaya yayılır. Mən bir çox ölkədə akkreditasiya aparım, akkreditasiya qaydalarının 80 faiz eyni olduğunu deyə bilərsiniz. Çünki universitetlərin funksiyaları, təməl missiyaları nə qədər fərqli ola bilər ki? Arada bəlkə xırda əksiklik, böyük dəyişikliklər vardır, amma ümumi çərçivə və mentalitet, məntiq eynidir. Dolayısı ilə bu qloballaşma say-lərində təsir etdi.

- Azərbaycan universitetlərinin inkişaf tempini necə dəyərləndirirsiniz?

Azərbaycan universitetləri son illərdə gerçəkdən inkişaf içindədir. Mən son 2-3 ildə Azərbaycana tez-tez gəlirəm, sürətli tədbirlər keçiririk. Rektorlarla da görüşürük və hiss etdiyim kimi Azərbaycan universitetləri istər Elm və Təhsil Nazirliyinin, istərsə də Elm və Ali Təhsil üzrə Dövlət Agentliyi, Təhsildə Keyfiyyətin Təminatı Agentliyinin təşəbbüsü və dəstəyi ilə yavaş-yavaş artıq beynəlxalq ələmə açılmağa, öz sərhədlərini aşmağa başlayıb. Xaricdən cəmiyyət tələbələrini, müəllimləri gətirmək üçün çalışmalara başlandı, Erasmus kimi beynəlxalq layihələrdə iştirak, buradan xarici ölkələrə səfərlər, xarici universitetlərlə, təkcə Türkiyəni deməyəm, həm də Avropa və başqa ölkələrdə də işbirlikləri başladı. Məncə, Azərbaycandakı universitetlər artıq ölkə daxilində öz inkişafında əhəmiyyətli rol oynayırlar. Artıq xarici qurumlarla işbirliyi həyata keçirmək üçün güclənib, beynəlxalq arena-yə açılma mərhələsindədir. Bu, təbii ki, hələ başlanğıcdır. Məncə, düzgün bir yoldaydıq, burada bir işıq, bir ümid, bir iradə var. Universitetlərdə də bir motivasiya var. Bunu onların həm beynəlxalq akkreditasiya almalardan, həm də reytinglərə maraqlarının və əlaqələrinin artmağa başladığından söyləyə bilərsiniz. Yavaş-yavaş yeni işbirlikləri artıqca universitetlər daha çox inkişaf edə bilər. Buna inanıram. Marağa da var, inam da var, dəstək də var. Ümid edirik ki, həm daxildən, həm xaricdən olan ikitərəfli təşəbbüslərlə yeniliklər başlayacaq.

Geniş imkan, yüksək təhsil

"2022-2026 Dövlət Proqramı" çərçivəsində 752 nəfər tələbə təqaüd almaq hüququ qazanıb

Məlum olduğu kimi, martın 1-dən "Gənclərin xarici ölkələrin nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsil almalarda dair 2022-2026-cı illər üçün Dövlət Proqramı" çərçivəsində 2024-2025-ci tədris ili üzrə sənəd qəbuluna start verilib. Dövlət Proqramı İdarəetmə Qrupunun rəhbəri Turan Topalova "Azərbaycan müəllimi" qəzetinə müsahibəsində proqramın icra vəziyyəti barədə danışıb.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 28 fevral 2022-ci il tarixli 3163 nömrəli Sərəncamı ilə "Gənclərin xarici ölkələrin nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsil almalarda dair 2022-2026-cı illər üçün Dövlət Proqramı" təsdiq olunub.

Proqramın icrası müddətində hər il 400 nəfər olmaqla, ümumilikdə 2000 nəfərədək Azərbaycan Respublikası vətəndaşının xaricdə nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində bakalavriat və magistratura səviyyələrində təhsil alması nəzərdə tutulub.

Ümumilikdə, "2022-2026 Dövlət Proqramı" çərçivəsində dünyanın 21 ölkəsinə aid 121 ali təhsil müəssisəsində 517 tələbə təhsil alır, 13 prioritet sahə üzrə dünyanın 6 ölkəsinə aid 41 nüfuzlu ali təhsil müəssisəsindən 125 nəfər məzun olaraq ölkəyə qayıdır.

Hazırda Dövlət Proqramı çərçivəsində dünyanın 21 ölkəsinə aid 121 ali təhsil müəssisəsində 517 tələbə təhsil alır, 13 prioritet sahə üzrə dünyanın 6 ölkəsinə aid 41 nüfuzlu ali təhsil müəssisəsindən 125 nəfər məzun olaraq ölkəyə qayıdır. Eyni zamanda, 1 mart 2024-cü il tarixindən 2024/2025-ci tədris ili üçün Dövlət Proqramı çərçivəsində xaricdə bakalavriat və magistratura təhsili üzrə sənəd qəbuluna start verilib və sözügedən qəbul 15 iyun 2024-cü il tarixində davam edəcəkdir.

- Builki qəbul qaydalarında hansı yeniliklər var?

"2022-2026 Dövlət Proqramı" çərçivəsində sənəd qəbulu Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 217 nömrəli 2022-ci il 1 iyun tarixli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Gənclərin xarici ölkələrin nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsil almalarda dair 2022-2026-cı illər üçün Dövlət Proqramı" çərçivəsində xaricdə təhsil alacaq gənclərin seçilməsi meyarları və prosedurları üzrə Qaydası" əsasında həyata keçirilir. Sözügedən Qaydada tələb olunan sənədlərə yanaşı, namizədlər Elm və Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmiş və 13 noyabr 2023-cü il tarixində icmahiyyətlə elan edilmiş 2024/2025-ci tədris ili üzrə "2022-2026 Dövlət Proqramı" çərçivəsində dünyanın nüfuzlu universitetlərinin bakalavriat və magistratura səviyyələri üzrə maliyyələşdiriləcək təhsil proqramlarının siyahısında yer alan xarici ali təhsil müəssisələrindən müvafiq proqram üzrə qəbul sənədləri alaraq proqrama müraciət etməlidirlər. Siyahı 15 prioritet ixtisas sahəsi üzrə dünyanın 28 ölkəsinin 179 nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində tədris olunan 631 bakalavriat və 3362 magistratura olmaqla, ümumilikdə 3993 təhsil proqramını əhatə edir. Müvafiq siyahıda yer alan proqramlardan əlavə namizədlərin "universitetlər üzrə top10"da yer alan ali təhsil müəssisələrindən istənilən ixtisas üzrə, eyni zamanda bu il ilk dəfə siyahıya əlavə olunan mədəniyyət və incəsənət sahəsi üzrə müvafiq nüfuzlu ali təhsil müəssisələri üzrə Dövlət Proqramına müraciət etməsi nəzərdə tutulub.

- Namizədlər seçilmələri necə edə bilərlər? Onlara nə kimi tövsiyələriniz var?

"2022-2026 Dövlət Proqramı" xaricdə bakalavriat və magistratura səviyyələri qəbul olmağa hazırlaşan və ya hazırda təhsil alan Azərbaycan Respublikası vətəndaşları üçün nəzərdə tutulub. Proqrama müraciət üçün əsas şərtlərdən biri xarici ali təhsil müəssisələrindən qəbul sənədinin əldə edilməsidir ki, Elm və Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmiş müvafiq siyahı portal.edu.az saytında yer alır. Sözügedən siyahıya daxil olaraq namizədlər uyğun proqramları seçib müvafiq xarici ali təhsil müəssisələrində müraciət edərkən, qəbul sənədi əlində və digər tələb olunan sənədlərlə birgə portal.edu.az sahifəsi üzərindən proqrama müraciət etsinlər.

- Proqramın nəticələri, məzmun olan və ya təhsillərini davam etdirən tələbələrə hansı uğurları barədə nə deyə bilərsiniz?

Daha öncə də vurğuladığımız kimi, Dövlət Proqramında hazırda dünyanın 21 ölkəsinə aid 121 ali təhsil müəssisəsində 517 tələbə təhsil alır, 13 prioritet sahə üzrə dünyanın 6 ölkəsinə aid 41 nüfuzlu ali təhsil müəssisəsində 125 nəfər məzun olaraq ölkəyə qayıtmışdır. Qeyd edə bilərsiniz ki, tələbələrə ölkəmizi xarici ölkələrdə uğurla təmsil edir, təhsil aldıqları ali təhsil müəssisələrində Azərbaycan Cəmiyyəti yaradır, bizim adət-ənənələrimizi, bayramlarımızı, mədəniyyətimizi təbliğ edirlər. Bununla yanaşı, onlar akademik fəaliyyətlərində də kifayət qədər uğur qazanırlar.

Məlum olduğu kimi, Proqramın məqsədi gənclərə xarici ölkələrin nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsil alma imkanları yaratmaqla, onların Azərbaycan Respublikasının gələcək inkişafını təmin edəcək və qlobal çağırışlara cavab verəcək müasir texnologiyaları çevik mənimsəyən, praktiki bilik və bacarıqlara yiyələnən, müasir və gələcək əmək bazarının tələblərinə cavab verən rəqabət-qabiliyyətli və yüksəkixtisaslı peşəkar kadrlar kimi hazırlanmasını təmin etməkdir. Sözügedən məqsədin təmin edilməsi ilə bağlı qeyd edə bilərsiniz ki, geri qayıdan məzunların bir çoxu isə artıq müxtəlif dövlət qurumlarında və özəl şirkətlərdə çalışaraq ölkəmizə öz töhfələrini verirlər.

